

BRĪVĀ LATVIJA

ISSN 0934-6759

2012. gada 21. aprīlis – 27. aprīlis

APVIENOTĀ **LONDONAS AVIZE** UN

LATVIJA
LATVIAN NEWSPAPER

Nr. 17 (1243)

Lasiet tīmeklī!
www.brivalatvija.lv

„Straumēnu” jauktā koŗa koncerts

Ilgus gadus no visām debesu pusēm „Straumēnu” jauktā koŗa dziedātāji ir braukuši kopā, lai šogad jau 25. gadskārtas koncertā – 2012. gada 3. jūnijā plkst. 15.00 tiktos „Straumēnos”.

Esam pateicīgi, ka korim pievienojušies daudzi jauniebraucēji no Latvijas, lai piedalītos dziesmu skandināšanā.

Koncertā koris dziedās gan izcilākās latviešu klasiskās koŗa mūzikas pērles, gan arī mūsdienīgu latviešu komponistu dziesmas, ieskaitot Helmera Pavasara un Alberta Jēruma skaņdarbus. Dziedāsim arī dziesmas, ko paredzēts dziedāt Latviešu Vispārējo dziesmu svētku koncertā Rīgā 2013. gadā.

Komponists Pauls Dambis pagājušā gada jūnija pēdējā dienā svinēja savu 75. gadskārtu. Varbūt mēs pieliksim svinēšanai punktu ar sešām viņa dziesmām.

Koŗa sadarbība ar P. Dambi sākas vairāk nekā pirms pieciem gadiem, kad viņš korim dāvināja pirmo dziesmu „Lielais ozols”.

Viena velte korim 25. gadskārtā ir ar rakstnieka/dzejnieka Gunara Janovska tekstu. Arī Gunars dziedāja kori. Vēstulē P. Dambis rakstīja: „Teksta jēga ir dziļa un aktuāla. Aizbrauca no Latvijas, bēgot no sarkano varmācības,

daudzi Latvijas cilvēki, kuŗi centās savu latviskumu, savas saknes saglabāt.”

Lai šī dziesma, manuprāt, būtu pateicības veltījums tiem 24 mūŗa mājās aizgājušiem dziedātājiem, kuŗi pēc Ziedoņa aicinājuma sanāca, sabrauca kopā 1987. gada rudenī „Straumēnos”. Nez vai bez viņiem kaut kas būtu sanācis?

Koŗa saime gaida savā koncertā latviešu dziesmu mīļotājus no tuvienes un tālienes.

Šajos svētkos būsīm kopā!

Valdis Auers,
koŗa priekšnieks

Zeme gaida pavasari (Foto: Imants Urtāns)

Latviešu valoda Šekspīra sonetu maratonā Londonā

Zinta Gercāne un Linīte Īsta

Londonas Šekspīra Globa teātris (*Globe Theatre*) Londonā 22. aprīli par godu gan pasaulslavenā angļu rakstnieka dzimšanas dienai, gan Londonas 2012. Olimpiādei, atklās Šekspīra festivālu ar viņa 154 sonetu skandējumu trīsdesmit valodās, tostarp arī latviešu valodā. Sonetu maratonu nobeigšot ar pēdējā - 154. soneta skandējumu reizē visās trīsdesmit valodās. Latviešu valodā izmantots Juŗa Birzvalka tulkojums. Daŗas no 14 rindām:

Reiz mazais mīlas dievs bij grimis dusā maigā

Un lāpu degošo sev blakus atstājis,

Tas atgādījās tur, kur nimfas labprāt staigā...

Lai gan gadu gaitā ir bijušas vairākas sonetu atdzejojumu publikācijas latviešu valodā, šoreiz izmantots apgāda „Neputns” 2007. gada bilingvālais izdevums, kuŗā blakus oriģinālam publicēts atdzejojums latviski.

Vēršot uzmanību uz Šekspīra daiŗrades tulkojumiem ļoti daudzās pasaules valodās, festivālam dots nosaukums „Globālais Globam” (*Globe to Globe*), kas pauŗ

arī suminājumu plašajam valodu klāstam.

Nākamās seŗas nedēļās, līdz 9. jūnijam, notiks 37 teātra izrādes 600 aktieŗu atveidojumā 37 valodās. Līdz ar maoru, japāņu, grieķu un lietuŗiešu valodu izrādē *Hamlets*. Slavenā fraze *to be or not to be* - skanēs lietuŗiski - *buti ar nebuti*.

Baltkrieŗu teātrim „Brīvais teātris” dota izdevība lugu *Karalis Līrs* izrādīt baltkrieŗu valodā, ko Baltkrieŗijā varot darīt tikai slepeni privātos dzīvokļos. Tāda situācija padarot aizliegto baltkrieŗu valodu par politisko disidentu valodu, domā festivāla rīkotāji.

Savukārt, lai novērstu demonstrācijas un protesta akcijas festivālā, ir noraidīta Izraēlas teātra *Habama* uzstāšanās. Saņemtajās protesta vēstulēs pieprasīts boikotēt Izraēlas teātra dalību festivālā, lai netiktu pazemoti tie Izraēlas aktieŗi un lugu autori, kas ir atteikuŗies pārkāpt starptautiskos likumus, un lai nerastos iespaids, ka festivāls neiebilst pret cilvēktiesību pārkāpumiem un okupēto teritoriju kolonizāciju.

Latvijas vārds sonetu maratonā

parādījās pēc Zintas Gercānes ierosmes. Viņa to panāca, apņemoties sonetus skandēt latviski, kaut arī valodu nepārzina pilnīgi. Zinta ir Ritas un nelaiķa Jāņa Gercāna mazmeita, kuŗai nebija lemts apgūt latviešu valodu, jo to nav apguvis arī viņas tēvs. Taču Zintai ir liela interese par Latviju un visu, kas saistīts ar latvieŗiem. Pēc profesijas Zinta ir aktrise, bet reizēm arī fotografe, veiksmīgi sabalansējot abas profesijas.

Atklājās, ka trīs sonetu lasījumu iestudēšanā liela, prasmīga palīdzē esot Linīte Īsta, Liliŗas Zobenas jaunākā meita, ko Zinta nejauŗi satikusi Ziemsvētku tirdziņā DVF namā Londonā.

Šekspīra lugas - vismaz 26, ja ne vairāk, - ir tulkotas latvieŗu valodā. Daugavpils teātrī maijā notiks Šekspīra lugas *Sapnis vasaras nakts* pirmizrāde. Luga iestudēta latgaliski.

Šekspīra lugu *Divpadsmitā nakts* 2010. gadā izrādīja Sidneŗas latvieŗu teātris Austrālijā. Tas ir apbrīnojami, jo latvieŗu skaits Sidneŗā ir stipri sarucis. Šekspīra komēdija *Divpadsmitā nakts* bēgļu gados Vācijā bija Mērbekas teātra reperuārā. Aktrise Hilda Prince savās atmiņās raksta, ka ar lugu *Divpadsmitā nakts*, kuŗā pati tēlojusi grāfienes Olivīŗas lomu, viņa uzstājusies vairāk nekā simt reizū, apbraukājot latvieŗu bēgļu nometnes.

Teātris latvieŗiem vienmēr ir bijis cieņā, un varbūt starp tiem desmitiem tūkstoŗu, kas no Latvijas iebrāukuŗi Anglijā, būs kādi, kas sasparosies radoŗam darbam - arī teātrim.

Zigrīda Daŗkeŗica

RADI UN DRAUGI

VIESNĪCA ★★★★★

WWW.DRAUGI.LV

MĀRSTAĻU IELA 3 | RĪGA LV1050 | LATVIJA | +371 6782 0200

LAIPNI LŪGTI RĪGĀ, ANGLIJAS DAUGAVAS VANAGU FONDA VIESNĪCĀ “RADI UN DRAUGI”!

LATVIEŠI LIELBRITANIJĀ

Vanadzēs salidos *Mūsmājās!*

DVF Vanadžu 47. salidojums notiks *Mūsmājās*. Ši būs trešā reize, kad mēs tiekamies tur, - pirmā bija 1988.gadā - toreiz salidojumā piedalījās jaunievēlētā vanadžu globālā priekšniece Anita Hāznere. Un tagad, 24 gadus vēlāk, kad mēs atkal pulcēsimies *Mūsmājās*, mūs ar savu klātieni pagodinās jaunievēlētā Daugavas Vanagu organizācijas vanadžu priekšniece Gunta Reynolds.

Šogad vanadzēs savu salidojumu veltī sportam, jo, kā visiem zināms, olimpiskās spēles šogad notiks Londonā, Anglijā. Sports ir lielais vienotājs un plaisu izlīdzinātājs arī tautu starpā. Tā teicis Kārlis Ulmanis 1937. gada 2. maijā, iesvētījot Sporta namu. Cerams, ka DV organizācijā vanadzēs arī turpmāk darbosies vienotībā ne tikai atsevišķās zemēs, bet visā pasaulē. Un par to mums stāstīs Daugavas Vanagu organizācijas vanadžu priekšniece.

Par olimpiskām spēlēm Londonā atradu interesantu rakstu, kur aprakstītas 1948. gada spēles. XIV Olimpiskās spēles pēc divpadsmit gadu ilga pārtraukuma atkal notika Londonā. Pasaulē vēl smagi izjuta Otrā pasaules kara nodarītos milzu postījumus. [...] 1940. gadā paredzētās sacensības sākotnēji uzdeva rīkot Tokijai. Bet, kad Japāna atklāja, ka tā ir pārāk aizņemta ar Ķīnas ieķašošanu, spēles pārcēla uz Helsinkiem. Soti ķērās enerģiski pie darba, bet Padomju Savienība 1939. gadā nodevīgi iebruka Somijā. Olimpiskās spēles aizmirās, un vienu brīdi bija pat šaubas, vai tās kādreiz vairs vispār notiks.

1948.gadā Anglijā bija grūti laiki. Viss vēl bija racionēts (sic) [uz kartītēm], sākot ar pārtiku, līdz transportam. Sabiedriskā doma arī nebija vienprātīga, vai ir pareizi, ja šādos apstākļos organizē tik lielu sarīkojumu. At-

dzīvojam arī viena no vecākajām olimpisko spēļu problēmām – par sacensībām svētdienās. Organizācijas komiteja to atrisināja tādejādi, ka svētdienā sacikstes pilnīgi pārtrauca, un patiesībā visi bija apmierināti.

Arabu valstu boikotu izdevās novērst tikai pēdējā brīdī, kad Starptautiskā olimpiskā komiteja paziņoja, ka jaunā neatkarīgā Izraēla nevar vēl piedalīties, jo neesot komitejas locekle.

Atklāšanas ceremonija Londonā tomēr izdevās lieliski, jo angļi šajā ziņā aizvien bijuši lieli meistari. Arī sabiedrības interese pēkšņi atdzīvojās, un ļaudis strauzmēm plūda uz uzpostu Vemblejas stadionu.

Šajā olimpiādā bija daudz negaidītu uzvarētāju. Visus tomēr atstāja ēnā jau 30 gadus vecā divu bērnu māte holandiete Fannija Blankere-Kūna, kuŗa kā pirmā sievietē atkārtotā Džesija Ovena Berlīnē gūto panākumu,

saņemot vieglatlētikā viena pati četras zelta medaļas (100 m., 200m, 80m barjērās un stafetē).

Kaut Londonas olimpisko spēļu laikā daudz lija un bija miglains un sacensību apstākļi bieži bija ļoti nelabvēlīgi, vieglatlētikā pārspēja astoņus olimpiskos rekordus un divus atkārtotā. Sacikstes noraidzījās jauni rekordskaitļi skatītāju, un vislabākos panākumus guva ASV ar Zviedriju otrā vietā un Franciju trešajā.

Kopumā piedalījās 59 valstis ar 4468 dalībniekiem. Neaicināja, protams, kuŗu zaudējušās Vācijas un Japānu, kamēr Staļins vēl nebija savus vergus sagatavojis tik tālu, lai tie varētu sākt apdraudēt „sapuvušos rietumus”. Daži čehu un ungāru sportisti pēc spēlēm kategoriski atteicās atgriezties mājās, kur tagad saimniekoja komunisti.

(Zelts, Sudrabs, Bronza/V.Čika un A.Šmita. Grāmatu Draugs, 1963)

Par Latvijas sporta zvaigznēm trimdā – viņu dzīvi svešumā mums stāstīs vanadze Terēze Bogdanova. Tema par sportu latviešu literatūrā – dzejā, romānos vai stāstos -, izrādās, ir grūti atrodamā. Mēs citīgi izmeklējām ne tikai Londonas Latviešu bibliotēkā, bet arī bibliotēkā Latvijā, Alūksnē, atradām tikai retu darbu, kur būtu pieminēts sports. Izvilku no romāna *Pansija pili* un divus mūsu atstos dzejoļus salidojumā nolasīs Solvita Jaunkampe.

Vanadžu salidojums šogad notiks *Mūsmājās* – The Hall, Priory Hill, Wolston, Coventry, CV8 3FZ - 2012. gada 19. maijā plkst. 10.30. Uz kopējo maltīti lūdzam noteikti pieteikties līdz 1. maijam, zvanot 020 8679 0442 vai sūtot e-pastu: www.maritagrunts@hotmail.com Visi laipni aicināti.

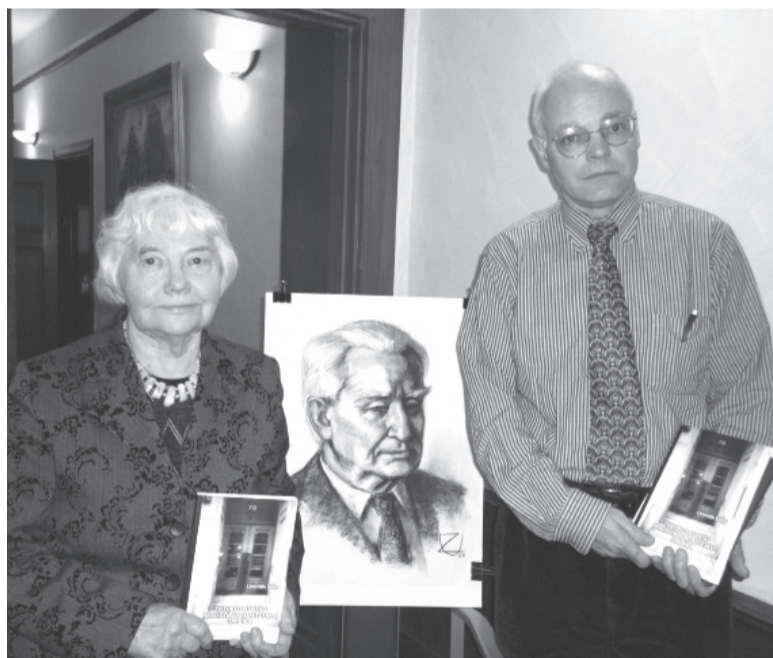
Marita V. Grunts

LATVIEŠI ZVIEDRIJĀ

Leonīda Siliņa pēdējās grāmatas atvēršana Stokholmā

27. marta pēcpusdienā mēs, Stokholmas latvieši, atkal bijām laipni lūgti pulcēties mūsu vēstniecības viesmīlīgajās telpās, lai piedalītos kādas interesantas grāmatas atvēršanas sarīkojumā, - Dr. hist. h.c. Leonīda Siliņa "Zviedru-Latviešu palīdzības komitejas darbība (1943. gada 15. oktobris - 1945. gada 15. jūlijs)", 216 lpp., izdevējs Latvijas Universitātes žurnāla *Latvijas vēsture* fonds. Par referentu bija izraudzīts vēsturnieks Dr. Jānis Krēsliņš.

Varējam apskatīt Leonīda Siliņa grāmatas, kuŗas mums, vecākās paaudzes pārstāvjiem, jau bija labi pazīstamas, - tā, piemēram, viņa monumentālais darbs "Latvijas Centrālā Padome, LCP", (1994, 1995, 2000), kā arī "Latvija un Rietumi" (2002) un "Nacistiskās Vācijas okupanti: mūsu tautas lielās cerības un vilšanās" (2001). Bija arī pāris kaudziņu aktuālā darba "Zviedru-Latviešu palīdzības komitejas darbība". Tās visas varēja arī iegādāties. Pats autors jau kopš trimdas sākuma laikiem, pagājušā gadsimta 40. gadiem, ir bijis zināms kā spilgta sabiedriskā personība - viens no Zviedru-Latviešu palīdzības komitejas dibinātājiem (1943. g.) un tās pirmais sekretārs. Varam būt ļoti gandarīti, ka, aiziedams viņš 2005. gadā, Leonīds Siliņš paspēja atstāt savu pēdējā nepabeigtā darba manuskriptu. Jāpateicams viņa kundzes Zigrīdas enerģijai un uzņēmībai, gādājot par darba publicēšanu, kā arī manuskripta rūpīgajam rediģētajam Valentīnei Lasmanei un Mudītei Hoglandai-Krastai, ka šodien beidzot varam turēt savās rokās šo vērtīgo mūsu vēstures liecību par Zviedrijas trimdas sākuma posmu -

No kr.: Zigrīda Siliņa ar vīra Leonīda Siliņa portretu, vēsturnieks Dr. Jānis Krēsliņš, kas stāstīja par rokās turēto grāmatu

1943. -1945. gadu. Grāmata iesieta glītos vākos, kur redzami "Palīdzības komitejas" pirmās mājasvietas vārti - Kungsgatan Nr. 70, vienā no galvenajām ielām Stokholmas centrā.

Atgriezšos pie sarīkojuma norises. Zigrīda Siliņa sveicināja klātesošos, teikdama šī vakara ievadvārdus. Vispirms viņa pateicās "abām latviešu sievietēm - Valentīnei un Mudītei, kuŗas pielikušas lielas pūles, lai sakārtotu atstāto manuskriptu", - darbs esot bijis iecerēts daudz plašāks, ap 500 lpp. Viņa pateicās arī latviešu organizācijām, kas atbalstījušas šī darba publicēšanu. Tad Zigrīda teica dažus atmiņu vārdus par Leonīdu - viņš bijis liels patriots, ar avantūrista dabu - viņam nav bijis bail uzņemties riskus LCP darbībā. Būdam angļu valodas skolotājs, viņš bērnu mudinājis: "Mācieties valo-

das, tad nepazudīs!" Viņam bijusi arī interese par eksistenciāliem jautājumiem un dažādām reliģijām - viņu mājās varēja atrast gan Bibliu un Korānu, gan Talmudu. Vienu mēnesi viņš pat esot pavadījis Skaistkalnes katoļu klosterī...

Tad Zigrīda Siliņa deva vārdu Jānim Krēsliņam, Zviedrijas Latviešu apvienības priekšsēdim. Viņš iesāka, atgādinot, ka mūsu sanāksme iekrīt tikai pāris dienu pirms Leonīda Siliņa nāves dienas pirms septiņiem gadiem, 31. martā. Tāpēc labi, ka iznāk tieši tagad viņu pieminēt. Tad J. Krēsliņš ieturēja teicu: "Caur šo grāmatu esmu atkal satīcis Leonīdu Siliņu, atsaucot atmiņā viņa īpašo smaidu, ar ko viņš allaž mēdza noapaļot diskusijas."

Pēc J. Krēsliņa domām, šī esot ļoti personīga Siliņa atmiņu grāmata, kuŗā viņš izsakās par at-

sevišķiem indivīdiem. Šeit varot iepazīties ar spilgtām trimdas personībām - tādām kā Volde-mārs Salnais, Milda Salna, Jānis Breikšs, Jānis un Verners Tepferi, Felikss Cielēns u.c. Viņi arī redzami grāmatas fotoattēlos. Leonīda Siliņa fragmentārais stāstījuma veids atgādinot šodienas timekli. Tālāk referents uzsvēra: "Būtisks šajā grāmatā ir ar bēgļu laivām pārvesto braucēju saraksts." Runa ir par pielikumā ievietoto 155 lappuses garo sarakstu par latviešu bēgļiem Zviedrijā, kuŗš sastādīts Stokholmā 1945. gada 17. maijā un aptver 4607 personas ar vārdiem, dzīves gadiem, profesiju. Jānis Krēsliņš pakavējās pie šī saraksta, uzsvērot tā nozīmi turpmākā pētniecībā par Zviedrijas trimdiniekiem.

Gribētos piebilst par dažām nepilnībām šai sarakstā: nav redzams, kas sarakstu sastādījis, no 4607 tajā minētajiem vārdiem 69 ir dubultnieki, tāpat pāri paliek 4538. Uz šo faktu nenorādīdams, Krēsliņš gan atzīst, ka Zviedrijā esot bijis apm. 4000 latviešu.

Tālāk referents slavēja Siliņa sabiedrisko analīzi, iedalot latviešu bēgļu četrās grupās: 1) politiski nenoteiktie, kas nepameta dzimteni kādas politiskas nepieciešamības dēļ, 2) "kārtējie comini", pārliecinātie komunisti, kas saistījās ar Padomju sūtniecību, 3) "kollaboranti", bijušie vācu okupantu atbalstītāji, 4) cilvēki, kas atzina brīvu un demokrātisku Latvijas valsti un atbalstīja ZLPK. Referents arī izcēla ZLPK darbības izšķirīgo lomu, kāda bijusi mūsu goda konsuliem, jo tie varējuši gādāt par līdzekļiem bēgļu vajadzībām.

Uzrunas beigās Jānis Krēsliņš uzsvēra grāmatas lielos nopelnus

šī latviešu vēstures posma apgaismošanā, uzdodot arī jautājumu: "Kas nav šai grāmatā apskatīts?" Pēc viņa domām, tā būtu Savienoto Valstu slepeno dienestu darbība sakaros ar latviešu bēgļiem, tur notikusi svarīga slepena spēle.

Gribētos Jāņa Krēsliņa saistošo pārskatu par L. Siliņa darbu mazliet papildināt attiecībā uz dažām detaļām, ko viņš minēja tikai gaŗāmejojot. Manuprāt, interesanti ir grāmatā ietvertie fragmenti no bēgļu vēstulēm, kas adresētas ZLPK, kā arī tulkotie izvilkuši no ļoti kritiskiem rakstiem dažās zviedru kreisās avīzēs. Kopā ar dažādiem sanāksmju protokoliem tie sniedz Siliņa tekstam objektīvu apstiprinājumu. Būtu bijis vietā to vairāk izcelt.

Pēc šīs interesantās prezentācijas, ko publika sveica ar dāsniem aplausiem, grāmata skaitījās "atvērta" un mēs varējām par iegūtajiem iespaidiem pakavēties pārrunās pie glāzes vīna un personiski pateikties šī vērtīgā sarīkojuma veicinātājiem.

Beigšu šo iso atreferējumu ar profesora Jāņa Stradiņa vārdiem, tos citējot pēc viņa priekšvārda: "L. Siliņa grāmata ir piemineklis pirmajam pēckara latviešu politiskās un intelektuālās trimdas aktivitātēm, kuŗas nozīme laika gaitā nezudīs. Tā būs vajadzīga, lai uzrakstītu pilnīgu latviešu trimdas vēsturi, bet reizē arī tā paliks kā piemineklis autoram - biedrību organizētājam un dokumentētājam Leonīdam Siliņam."

Piebilde. Mūsu "Komitejas" dažādie nosaukumi dažādos periodos: Zviedru-Latviešu palīdzības komiteja (1943-1945), Latviešu palīdzības komiteja (1945-2011), Zviedrijas latviešu apvienība (2011).

Izabella Cielēna

Latvijā atdzimis slavenais velosipēds *Ērenpreiss*

Pagājušā gadsimta 30. gados Latvijā bija vairākas velosipēdu rūpnīcas un darbnīcas, viena no lielākajām - *G. Ērenpreiss velosipēdu fabrika* saražoja ap 40 000 velosipēdu gadā. Velosipēds *Ērenpreiss Original* vēl tagad tiek glabāts kā vērtīga relikvija.

Gustava Ērenpreisa brāļa mazmazdēls Toms Ērenpreiss turpina Ērenpreisu dzimtas sāktu velokultūras veidošanu Latvijā. Jau sešus gadus tiek restaurēti senlaiku velosipēdi. Jauno velosipēdu pamatā ir rūpīga komplektācija, pārdomājot katru detaļu, lai tā būtu augstākās kvalitātes un kalpotu ilgu laiku. Modeļi dalās divās grupās - vieni izceļas ar interesantiem dizaina elementiem un augstāku kvalitāti, otriem ir īpaši viegls svars.

Pēc trīs gadu intensīva darba, atjaunojot *Ērenpreiss* velosipēda leģendu Latvijā, Toms Ērenpreiss saražojis un tirdzniecībā laidis jaunus pilsētas velosipēdu *Ērenpreiss* modeļus - *Tom*, *Gustav*, *Paula* un *Greta*. Velosipēda mo-

Toms Ērenpreiss – idejas autors un īstenotājs - brauc ar savu lolojumu – jauno velosipēdu

deljiem *Tom* un *Gustav* vārds dots par godu abiem Ērenpreisiem, savukārt *Greta* tā nosaukta par godu Gustava Ērenpreisa mīļākajai aktrisei Grētai Garbo, bet nosaukumā *Paula* izmantots gluži vienkārši skaists sievietes vārds.

Ekskluzīvajiem augstākās kvalitātes modeļiem izmantoti interesanti dizaina elementi, kur dominē šampanieša krāsas tonis, tiem ir ādas rokturi un trīs ātrumu rumba. Savukārt otri izceļas ar pusmatētu, melnu krāsojumu un īpaši vieglu svaru. Jaunie velosipēdi ražoti Latvijā, un rāmja dizaina autors ir Toms Ērenpreiss.

Jaunie velosipēdi paredzēti braukšanai pa pilsētas ielām. "Lai arī visiem velosipēdiem izmantotas kvalitatīvas detaļas, ekskluzīvajiem modeļiem – *Gustav* un *Paula* – tās ir vēl īpašākas, tajos turklāt ir vairāk ieguldīts roku darbs. Velosipēdi radīti tādi, lai izceltu pašu braucēju, nevis velosipēdu," sacīja SIA

Ērenpreiss Original vadītājs Toms Ērenpreiss.

Jaunos velosipēdus iemēģināja arī kultūras ministre Zāneta Jaunzeme-Grende un dziedātājs Renārs Kaupers, un abi atzina tos par lieliskiem.

Tomam un viņa palīgiem nācies apgūt prasmes un pieredzi, kā divriteņus ražo pasaulē. Jau pašlaik Toma Ērenpreisa darbnīcai ir partneri Kopenhāgenā un Londonā, kas interesējušies par šiem divriteņiem.

Latvijā dzīvo arī Gustava Ērenpreisa dēls Juris. Viņš bija ieradies uz atjaunotā slavenā divriteņa prezentāciju Vērmanes dārzā. Savulaik Juris Ērenpreiss mēģinājis atdzīvīnāt tēva velosipēdu fabriku Rīgā, taču ideja nav radusi atbalstītājus, pietrūcis arī veselības. Tagad viņš ļoti priecājas par Toma Ērenpreisa veikumu.

(Interviju ar Tomu Ērenpreisu lasiet *BL* un *Laika* 2012. gada 1. numurā.)

LATVIJA DIENU RITĒJUMĀ

Valsts prezidents Polijā

Valsts prezidents Andris Bērziņš vizītes laikā Polijā tikās ar Polijas Republikas prezidentu Bronislavu Komorovski un Igaunijas Republikas prezidentu Tomasu Hendriku Ilvesu. Notika triju prezidentu kopīga preses konference.

Valsts prezidents Andris Bērziņš 13. aprīlī piedalījās Jūras spēku flotiles 20. gadadienas svinībās. Prezidents Rīgas jūras līcī pieņēma kuģu parādi uz kuģa *P-05 Skrunđa* un pēc parādes iesita sudraba naglu flotiles karoga kātā.

Jāsamazina budžeta deficīts

Latvijas Radio 1 raidījumā *Krustpunktā* Ministru prezidents Valdis Dombrovskis norādīja, ka nākamā gada valsts budžeta deficīts būs jāsamazina apmēram par 70 miljoniem latu. Mērķis ir budžeta bilanci katru gadu uzlabot par 0,5%. Valdība to panāks uz ekonomikas pieauguma rēķina, kā arī ierobežojot tēriņu pieaugumu. Jauni konsolidācijas pasākumi vairs netiek plānoti.

Sāks darbu ar nākamā gada budžetu

Valdība plāno sākt darbu nākamā gada valsts budžeta sagatavošanā. Valsts pamatbudžeta bāzes izdevumi 2013.gadam ir aprēķināti 3,17 miljardu latu apmērā. Bāzes izdevumos neiekļauto ministriju iesniegtie papildu pieprasījumi ir 231 miljons latu. Finanču ministrija norāda, ka 2013. gadam valsts pamatbudžeta bāzes izdevumi aprēķināti 3,1731 miljarda latu, 2014. gadam - 3,3614 miljardu latu, 2015. gadam - 3,1704 miljardu latu apmērā.

Ievērojot vēl aizvien visai lielo valsts budžeta deficītu, 2013. gada valsts budžeta projektā tiks atbalstīti tikai fiskāli atbildīgi priekšlikumi, kas spēs nodrošināt valsts attīstību. Valdības uz-

devums būs ar pieejamiem līdzekļiem nodrošināt Latvijai nepieciešamo ekonomikas izrāvienu.

Reines vietā Līce

Par Ministru kabineta pārstāvi starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās valdība uz trim gadiem iecēla Ārlietu ministrijas padomnieci un juristi Kristīni Līci. Iepriekšējā Ministru kabineta pārstāve starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās bija Inga Reine, kas šo amatu ieņēma kopš 2003. gada.

Ārlietu ministrs Edgars Rinkēvičs atzina, ka Līce šajā jomā ir atbilstīgākā un profesionālākā kandidāte. Par to liecina viņas izglītība un pieredze. K. Līce pārzina angļu, krievu, franču un spāņu valodu.

Latvijas Universitātes politikās komunikācijas mācībspēka Ojāra Skudras ieskatā trīs galvenās vietas, kur K. Līcei būs jāskaidro Latvijas pozīcija, būs Eiropas Padome, ANO un EDSO. Viņai būs jāņem vērā Krievijas centieni apsūdzēt Latviju.

Īrijā darbā pieņem latvieti

Pēc *LA* sniegtās informācijas, Īrijas pilsētas Limerikas policijas spēkos pieņemts darbā latvietis, lai atvieglotu saziņu ar pilsētas latviešu kopienu.

Indulis Antsons būs likumsargu galvenā persona kontaktiem ar vietējo latviešu kopienu.

Nacionālo spēku kongresos un konferencēs

Pērn *VL/TB/LNNK* paziņoja par vienotas partijas izveidi uz apvienības bāzes, taču vēlāk atklājās, ka *VL/TB/LNNK*, pārņemot par partiju, vairs nevarēs saņemt valsts finansējumu. Koalīcija vienojusies atbalstīt likuma maiņas, bet pagaidām Saeima šos grozījumus nav pieņēmusi.

Tādējādi pirms nacionālo spēku kopējas konferences notika divu partiju – *Visu Latvijai!* un

TB/LNNK kongresi, kuŗos pārvēlēja arī vadību un valdi. *Visu Latvijai!* arī turpmāk vadīs līdzpriekšsēži Raivis Dzintars un Īmants Parādnieks. Par *TB/LNNK* priekšsēdi kongress atkārtoti apstiprināja Eiropas Parlamenta deputātu Robertu Zīli.

Konferencē tika atzīts, ka ne visur abu partiju reģionālās nodaļas ir apvienojušās, dažās pašvaldībās viena partija ir koalīcijā, otra opozīcijā.

Raivis Dzintars vērtē koalīciju

„Pašreizējā valdības koalīcija nav ideāla, taču tuvākajā laikā neredzu iespējas to mainīt ar citiem koalīcijas modeļiem,” LNT raidījumā *900 sekundes* sacīja Nacionālās apvienības *Visu Latvijai!/Tēvzemei un Brīvībai/LNNK* līdzpriekšsēdis Raivis Dzintars. Viņa ieskatā ideālā koalīcijā Nacionālajai apvienībai (NA) būtu vairāk atbildīgo ministru posteņu un arī ministru prezidents. Līdzšinējās koalīcijas izveidē *nacionālistiem* nācās izvēlēties - iesaistīties koalīcijā ar nelielu pārstāvību vai palikt ārpus tās, atdodot vietu *Saskaņas centram*. Īstermiņā NA ir apmierināta ar šo koalīciju, bet ilgtermiņā ne, ar to domājot nākamo Saeimu. NA nopietni gatavojas arī pašvaldību vēlēšanām ne tikai Rīgā, bet arī citās pašvaldībās, kur varētu gūt ievērojamu vēlēšanu atbalstu. Pašvaldību vēlēšanās NA varētu startēt kopā ar reģionālajām partijām.

Stipendijas jaunajiem pētniekiem

Šveices Stipendiju fonds, kas atbalsta doktorantūras studentu un jauno zinātnieku pētījumu veikšanu Šveices zinātniskajās institūcijās, no pieciem Latvijas iesniegtajiem projektiem šogad finansēs divus, piešķirot tiem 96 000 latu. Tie paredzēti pētnieku – Ilgas Kokorītes un Iljas Feščenko atalgojumam un ceļa izdevumiem. Kokorīte no Latvijas

Universitātes Ģeografijas un zemes zinātņu fakultātes Vides zinātnes nodaļas gadu Šveicē pētīs, kā piemērot jaunu sensoru tehnoloģiju, lai analizētu ūdens nogulšņu apmaiņas procesus. LU Fizikas un matemātikas fakultātes pētnieks Ilja Feščenko gadu pavadīs Friburgas universitātē, lai pētītu, cik saskaņoti darbojas atomi, uz kuŗiem iedarbojas ar polārizēti modulētu lāzera gaismu.

Stipendijas jaunajiem pētniekiem piešķir Šveices Stipendiju fonds, kopumā apstiprinot 58 projektus par summu 4,8 miljoni Šveices franku (2,8 miljoni latu). Financējumu saņēma divi Latvijas, 21 Čehijas, trīs Igaunijas, 21 Polijas, četri Bulgārijas un septiņi Rumānijas projekti.

Dibina jaunu partiju

Valmierā 14. aprīlī nodibināta jauna reģionālā partija *Valmierai un Vidzemei*. Par partijas vadītāju ievēlēja pašreizējo Valmieras pilsētas pašvaldības izpildītāju Jāni Baiku.

Dibinot partiju, nolēms, ka tā būs demokrātiski labēji centriska un tās darbības mērķi būs sekot Valmieras - Vidzemes reģiona uzņēmējdarbības, administratīvā, izglītības, kultūras un sporta centra attīstībai, tādējādi veicinot Valmieras pilsētas un Vidzemes reģiona saimniecisko un ekonomisko izaugsmi, uzlabot un nodrošināt vietējās sabiedrības labklājību un dzīves kvalitāti, kā arī veicināt demokrātiskas un pozitīvi domājošas sabiedrības veidošanos un attīstību Valmieras pilsētā un reģionā.

Partijas dibināšanas kongress pulcēja 250 biedrus, starp kuŗiem bija gan valmierieši, gan apkārtnējo pašvaldību iedzīvotāji.

Pirms 60 gadiem...

Pirms 60 gadiem, 1952. gada 12. aprīlī, Londonā Daugavas Vanagu valdes sapulcē pēc pulk-

veža Viļa Januma ierosinājuma tika pieņemts lēmums turpmāk 16. martu uzskatīt par Latviešu leģiona piemiņas dienu. 16. martu trimdā parasti ievadīja dievkalpojums, kam sekoja klusuma brīdis, kaŗavīru kapu apmeklējums, koncerts un nobeigumā saviesīgā daļa, jo tas bija iemesls trimdiniekiem tikties. Latvijā publiski 16. martu pirmo reizi pieminēja 1990. gadā ar gājieni uz Brāļu kapiem. Bija mēģinājums piemiņas brīdi Brāļu kapos rīkot arī 1989. gadā, taču tad to neļāva milīcija.

Afgānistānā

Farjabas provincē, kārtojot pagaidu nometni, ar kaujas darbību nesaistītus veselības bojāgūmus guvis kāds Latvijas kontingenta kaŗavīrs. Viņš no notikuma vietas nekavējoties evakuēts uz militāro hospitāli Meimenā un vēlāk - uz reģionālo hospitāli Mazarišarīfā, kur viņam sniegta nepieciešamā medicīniskā palīdzība.

Prezidenta ienākumu deklarācija

Pēc Valsts ieņēmumu dienesta sniegtās informācijas, Valsts prezidenta Andŗa Bērziņa ienākumi pērn bijuši 360 758 lati, uzkrājumi - 1,76 miljoni latu, aizdevumos izsniegti 1,01 miljons latu. Ieņēmumu deklarācijā Bērziņš norādījis, ka Valsts prezidenta kancelejas maksātā alga pērn bijusi 15 266 lati, Saeimas maksātā alga par deputāta pienākumiem - 9572 lati, Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras maksātā pensija pērn bijusi 54 995 lati, savukārt *AS SEB* procentos viņam samaksājusi 18 502 latus.

Skaidrā naudā Bērziņš uzkrājis 500 latus un 1000 eiro (702 latus), uzkrājums *SEB* bijis 25 289 lati, 30 606 ASV dolari (16 374 lati) un 2 442 214 eiro (1 716 397 lati).

Andrim Bērziņam pieder 2007. gadā ražota *Mercedes Benz* markas automašīna, kā arī 1992. un 1995. gadā ražoti traktori.

Ziņas sakopojis **P. Karlsons**

LAIKU UN VIETU MIJĀS

Pamācošs pretstats: Aleksejevs un Jākobsons

VĒROJUMI UN PĀRDOMAS

Tas bija pirms septiņiem gadiem. Rīgas krievvalodīgās avīzes *Komersant-Baltija* šefredaktors Juris Aleksejevs DELFI portālā nāca klajā

ar rakstu: *Zeme, kuŗā gribas atgriezties uz tanka*. Tas bija drīz pēc 16. marta: Aleksejevs savās svētajās dusmās ierosināja pievilināt ārzemju tūristus, piedāvājot tiem kā Latvijas suvenīrus karodziņus ar kāškrustu, mazas karātavas bērniem, pieminot Hitlera dzimšanas dienu u.tml. Informējot lasītājus, ka CNN reklāmas raidījumā par Latviju stāstīts kā par "zemi, kuŗā gribas atgriezties", Aleksejevs ierosināja šo tekstu mazliet grozīt. Proti: "Zeme, kuŗā gribas atgriezties uz tanka."

Pagāja septiņi gadi. Šogad Juris Aleksejevs, kas starplaikā

kļuvis par krievvalodīgā portāla www.imhoclub.lv "diskusiju kluba priekšsēdi", apraksta 2012. gada 16. marta norises Rīgā. Viņš skraidīja starp Bastejkalnu un Kolonādes kiosku, vienā laidā cītīgi knipsēja un pasteidzās savā portālā sniegt bagātīgi ilustrētu pārskatu, virsrakstā uzsvērdams: *Riebīgāku skatu es savā mūžā vēl nebiju redzējis*.

Viņu īpaši tracinājis tas, ka Tatjanas Ždanokas un tās pavadoņu demonstratīvi un provokatīvi nolikto vainagu ar sēru lenti "braši puīši" vēlāk aizklājuši ar plāksni - leģiona vairodziņa *Latvija* attēlu.

Nevaldāmās dusmās drebēt, Aleksejevs šo savu reportāžu - ar paralēlu tekstu krievu un angļu valodā - ievietoja tīmeklī un pasteidzās nosūtīt Holokausta piemiņas muzejam (UŠMM) Vašingtonā. Tur šo tendenciozo, histerisko reportāžu prātīgi nolēma ignorēt.

Aleksejevam pretsparu deva mans tautietis - Rīgas uzņēmējs Jevgeņijs Gomers, kuŗš, kā zināms, ne vien par savu naudu lika no jauna atliet Pēteru Pirmā pieminēkli, bet arī uzdāvināja Saeimai atjaunoto Lāčplēša cilni, kas tagad grezno LR parlamenta ēku. Avīzē *Čas* publicēta Gomersa atklātā vēstule, kuŗā viņš pārmet Aleksejevam lētu demagoģiju, izmantojot Tatjanas Ždanokas klaji provokatīvās izdarības, lai paustu pasaulei par "fašisma atdzimšanu Latvijā".

Avīzē *Čas* bija lasāma Aleksejeva atbilde Gomersam. Cita starpā viņš zūdās par portāla www.kompromat.lv īpašnieku Leonidu Jākobsonu, kas bija filmējis ainu viesnīcas *FG Royal (Hotel de Rome)* septītajā stāvā, kur, no augšas novērojot norises pie Brīvības pieminekļa, ar gardumiem mielojās "viņam nepatīkami (!) cilvēki" - Tatjana Žda-

noka, Mirosļavs Mitrofanovs, Boriss Cilēvičs, Abiks Elkins, Boriss Gafts un citi. Jākobsona reportāža bija ironiska, un tas nu "besija" (kā tagad mēdz teikt) Juriju Aleksejevu.

Kas ir Leonids Jākobsons? Viņa portāls www.kompromat.lv līdzinās Lato Lapsas portālam www.pietiek.lv tai ziņā, ka šis izmeklējošās (*investigative*) žurnālistikas paveids ir dzeltenīgs un riskants, jo draud sūdzības un tiesas darbi. Lato Lapsas grāmatas, kas atspoguļo viņa puļļu rezultātus, tiek momentā izpirktas. Manuprāt tas, ko viņš raksta par Vairu Viķi-Freibergu, ir sīkumaina piekasišanās, nekas vairāk. Bet tā nu ir šī žanra specifika. No 1925. gada līdz 1934. gada maijam Rīgā iznāca nedēļas laikraksts *Aizkulises*, ko rediģēja Arturs Tupiņš. Tas nu bija Lato Lapsas un Leonida Jākobsona portālu priekšgājējs.

Vārdu sakot, šā gada 29. marta

pēcpusdienā nezināmi uzbrucēji, kas esot runājuši krieviski, uzklupa Jākobsonam viņa mājas kāpņu telpā, viņu smagi piekāva, sagrieza viņam vaigu un atstāja viņu guļot asiņu peļķē. Jākobsona astonešus gadus vecajam dēlam, kas paspēja uzskriet stāvu augstāk, tas bija šoks un smags pārdzīvojums.

"Viņi gribēja aizbāzt man muti," teica mans tautietis Leonids Jākobsons intervijā, kas publicēta *Dienas* sestdienas pielikumā. Kas ir "viņi"? Jākobsons min, ka tie varētu būt ar Pirmo Baltijas kanāli (PBK) un Rīgas pilsētas galvu Nilu Ušakovu saistīti cilvēki. Leonids Jākobsons, kā zināms, bija cēlis gaismā Ušakova elektronisko saraksti ar Krievijas vēstniecību...

Divi žurnālisti - Juris Aleksejevs un Leonids Jākobsons. Pamācošs pretstats.

Franks Gordons

Par sabiedriskajiem plašsaziņas līdzekļiem

Eiropas valstīs dzīvojošajiem *Laika* un *Brīvās Latvijas* lasītājiem jēdziens „valsts televīzija” vai „sabiedriskais radio” nav nekas svešs.

Arī Amerikā ir televīzijas kanālis Sabiedriskās raidīšanas sistēma (PBS) un Nacionālais publiskais radio (NPR), Latvijā attiecīgi Latvijas Televīzija (LTV) un Latvijas Radio (LR). LTV vēsture aizsākās pagājušā gadsimta 50. gados, bet LR jau brīvvalsts laikā, kad tā nosaukums bija Rīgas radiofons. Protams, PSRS laikā abas iestādes darbojās pirmām kārtām par propagandas veicinātājiem, bet abas tās arī palīdzēja uzturēt latviešu kultūras apziņu gados, kad rusifikācija sita pat ļoti augstu vilni. Tautas atmodas laikā pagājušā gadsimta 80. gadu beigās it īpaši Latvijas Radio kļuva par būtisku informācijas nesēju, arī pagrīdes apstākļos, kad viss bīstami gāja pa gaisu.

Pēdējā laikā Latvijas Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome (NEPLP) ir diskutējusi jautājumu – vai abas minētās organizācijas nebūtu apvienojamas. Padome apsprieda trīs iespējamus variantus: viens paredz ciešāku, cits – valģīgāku apvienošanu. Brīdī, kad šis laikraksta numurs sasniegs lasītāju, kāds no variantiem, iespējams, jau būs apstiprināts, jo bija paredzēts, ka lēmumu NEPLP pieņems otrdien, 17. aprīlī. Taču ātri, protams, šis process nenotiks, tāpēc par to var runāt jau tagad, vairāk vai mazāk teorētiskā līmenī.

Sākšu ar to, ka man pašam ar abām iestādēm ir sena vēsture. Latvijas Televīzijā 15 gadu garumā vadīju žurnālistu diskusijas raidījumu „Skats no malas” (lasītāji, iespējams, atcerēsies, ka mani no turienes padzina, kad vienā raidījumā Latvijas *Zaļo* un zem-

nieku savienību nosauca nesmukā vārdā). Esmu piedalījies vēlēšanu nakts raidījumos, kā arī vadījis citus raidījumus. Savukārt Latvijas Radio labu laiku vadīju pusdienlaika raidījumu „Vārds tiek dots jums”, bet pēdējos divus gadus – vakara raidījumu „Aktuālais temats”. Ne vienā, ne otrā gadījumā neesmu bijis ne LTV, ne LR štata darbinieks, esmu tāds kā brīvmākslinieks, bet LTV mājā Zaķusalā un LR mājā Doma laukumā esmu vadījis pietiekami daudz laika. (Starp citu, jau pirms tam man bija gods piedalīties pirmās (visā bijušās PSRS teritorijā) privātās televīzijas veidošanā, 4. maijā būs pagājuši 20 gadi, kopš NTV-5 pirmo reizi parādījās ēterā, un tajā vakarā NTV-5 Ziņu nodaļas darbinieki pulcēsies pie manis mājās, lai nosvinētu jubileju. Starp viņiem ir Latvijā ļoti populāri plašsaziņas līdzekļu darbinieki, piemēram, Latvijas Televīzijas *Panorāmas* direktore Ilva Liepiņa, pazīstamais radio un sarīkojumu didžejs Eduards Švāns, raidījumu vadītāji Krista Vāvere un Ānsis Bogustovs u.c.)

Galvenā doma jautājumā par abu sabiedrisko plašsaziņas līdzekļu apvienošanu saistāma ar mūsdienu tehnoloģijām. Viena no iespējām ir abām pašreizējām iestādēm pievienot vēl trešo, kas būtu atbildīga par tīmekļa vietni, kuŗā darbotos gan LTV, gan arī Latvijas Radio. Jau tagad, protams, abām ir sava mājaslapa tīmeklī, tostarp Latvijas Radio mājaslapas arhīvs sniedz iespēju jebkuŗā brīdī noklausīties jebkuŗus kopš 2008. gada septembra klajā laistos raidījumus. Tīmeklī var arī klausīties LR četru programmu raidījumus, un es pieļauju, ka dažs labs mūsu avīzes lasītājs tieši tā dara. Arī LTV savā mājaslapā piedāvā iespēju skatīties raidījumus tiešraidē. Taču doma ir veidot apvienotu tīmekļa viet-

ni, kas būtu krietni aktīvāka un košāka par pašreizējām lapām.

Tā nu radušies vēl dažādi jautājumi, arī par to, ka Radio patlaban ir visnotaļ spēcīga, bet LTV – diezgan vārga raidorganizācija. TV neesmu vienīgais pieredzējušais žurnālists, kas no turienes padzīts vai pats aizgājis, aizgāja, piemēram, kādreiz ārkārtīgi populārā raidījuma „Kas notiek Latvijā?” vadītājs Jānis Domburs, un vesela komanda, kas izmeklētājas žurnālistikas raidījumu kādreiz veidoja LTV, pēc tā režisores padzišanas (interesantā kārtā arīdzan par rupjāka vārda pieļaušanu ēterā) pārcēlās uz privātu kanāli, kur raidījums pat ļoti populārs ir vēl šobaltdien. Var rasties jautājums – kāpēc apvienot slimu ar veselu?

Nākamais jautājums ir – kas veidotu jaunā portāla saturu. Ja no LTV un Radio žurnālistiem sagaidīs savu materiālu gatavošanu gan vienam, gan otram variantam, tas, protams, prasīs krietni daudz papildu darbu. NEPLP priekšsēdis Ainārs Dimants radio raidījumā gan stāstīja, ka nekas tamlīdzīgs nenotiks, portālam būtu pašam sava žurnālistu komanda, taču tad rodas veseli trīs jautājumi. Pirmkārt, raidorganizāciju žurnālisti kokos neaug. Vai portālu veidotu cilvēki bez īpašas pieredzes, un, ja tā, vai būs garantēta satura kvalitāte? Otrkārt, šāds portāls informācijas ziņā Radio neapsteigtu, jo radio programmu ir iespējams pārtraukt jebkuŗā mirklī, ja ir ziņojams kas ārkārtējs. Televīzijā arī to var darīt, bet tas ir daudzkārt sarežģītāk, piedevām atšķirībā no Latvijas Radio LTV ziņu raidījumi ir tikai dažas reizes dienā, portāls informācijas sniegšanas ziņā to varētu apsteigt pat ļoti bieži. Un, treškārt, jautājums ir arī par to, kā minētais portāls tiktu financēts.

A. Dimants apgalvoja, ka viens

iespējams variants esot likt abām raidorganizācijām atteikties no reklāmas tirgus pavisam un tā vietā Latvijā ieviest jaunu, īpaši sabiedrisko plašsaziņas līdzekļu financēšanai paredzētu nodokli. Padomes priekšsēdis domā, ka tas būtu diferencēts nodoklis, turīgākie (arī uzņēmumi) maksātu pēc lielākas, trūcīgākie – pēc mazākas likmes. Lai nu tā būtu, taču doma par jebkādu jaunu nodokli Latvijā noteikti izraisītu ļoti lielus iebildumus, jo Latvijas trūcīgie ļaudis nereti ir pat ļoti trūcīgi, piemēram, daudzi pensionāri ir spiesti katru mēnesi apdomāt, vai pirkt ēdienu vai tomēr nepieciešamās zāles. Diez vai par jaunu nodokli šādi cilvēki īpaši priecātos arī tad, ja viņi ir aktīvi LTV un Latvijas Radio satura patērētāji, turklāt ne visi gados vecāki cilvēki timeklī izmanto vispār.

Apvienots sabiedriskais plašsaziņas līdzeklis Eiropā nav nekas neparasts, tāds ir Somijā, arī mūsu kaimiņvalstī Igaunijā. Ir dzirdēts, ka Igaunijā televīzijas un radio žurnālisti par apvienošanu nemaz tik priecīgi neesot. Tāpēc arī Latvijā tomēr būtu nepieciešams septiņreiz nomērit, pirms ķerās pie griešanas. Dzīvosim, redzēsim, taču patlaban apvienošanas plāni nemierīgu dara ne jau mani vien. Protams, sabiedriskie plašsaziņas līdzekļi ir vajadzīgi. Tajos var veidot raidījumus, kas komerciālās raidorganizācijās „neietu cauri,” tostarp tajos patlaban ir viss tā dēvētais valsts pasūtījums (veidot raidījumus, kuŗi paredzēti sabiedrības interešu aizstāvēšanai).

Patlaban NEPLP darba kārtībā ir arī cits ar televīziju saistīts jautājums, proti – vai raidorganizācijām likt ārvalstu raidījumu tulkojumus nevis ierunāt, kā tas ir patlaban, bet gan pievienot subtitros. Tā ir runa ar diviem

galīem. Negatīvi, pirmkārt, – atteikšanās no ierunāšanas nozīmētu zaudēt ienākumus visnotaļ daudziem profesionāliem aktieriem, kuŗi tā piepelnās. Piemēram, Dailes teātra populārais aktieris Artūrs Skrastiņš jau daudzus gadus savu balsi „aizdod” ārkārtīgi populārā animācijas raidījuma „Simpsoni” tēliem. Otrkārt, pensionāri Latvijā buba, ka subtitrus viņiem būtu ļoti grūti izlasīt. Domājot par pensionāriem, NEPLP sola, ka raidorganizācijām būs brīva izvēle – lietot subtitrus vai ne, bet, ja tās atsakās no subtitriem, tad raidījumu tulkošanā obligāta būtu nevis ierunāšana, kad visas balsis ierunā viena persona un fonā bieži vien saklausīšanu traucē oriģinālvaloda, – bet gan dublēt – tāpat balsi katram tēlam paredzēt savu. Jau daudzu gadu garumā dublēšanas procesu sīki un smalki ir izstrādājusi Vācija, var tikai pabrīnīties par tā profesionālismu.

Taču tajās Eiropas valstīs, kur allaž izmantota nevis dublēšana, bet gan subtitrēšana, ir nodrošināts kaut kas mūsdienu pasaulē tomēr gana būtisks, proti, attiecīgās svešvalodas apgušana. Iemesls, kāpēc Ziemeļvalstīs teju vai katrs cilvēks prot angļu valodu, ir tieši tas – piemēram, „Simpsonus” cilvēki tur dzird angļu valodā, bet lasa zviedru, norvēģu vai dāņu valodā. Angļu valoda mūsdienās tomēr var nākt tikai par labu. Piedevām dublēšana nepārprotami ir krietni dārgāks prieks par subtitrēšanu, kur vajadzīga vienīgi attiecīgā tehnika. Dublēšanai vajadzīga aktieru pleāda, un tas nebūt nav lēti. Pats es minētā valodas apguves iemesla pēc jau sen esmu bijis subtitru piekritējs. Taču tas ir jautājums, par kuŗu vēl tiks runāts un šķēpi lauzti.

Kārlis Streips

Temata turpinājums

Kas notiek ar Brāļu kapiem un Ulmaņa pieminekli?

Kā lasītājiem solījām, esam turpinājuši pētījumus - kas notiek ar Rīgas Brāļu kapu renovācijas projektu un Ulmaņa pieminekļa uzstādīšanu Turkmēnbašī. Lai to uzzinātu, tika norunāta tikšanās ar **Mirdzu Stirnu** – Rīgas Brāļu kapu un Latvijas vēsturiskā mantojuma fonda un Rīgas Latviešu biedrības un nacionālās kultūras attīstības fonda vadītāju.

Pirms stāstām par sarunā uzziņāto un to, cik no Stirnas kundzes teiktā vēlāk, pētījot fondu darbību, apstiprinājās, mūsu lasītājiem jāpastāsta dažas Latvijas likumdošanas normas, kas nosaka biedrību, nodibinājumu jeb fondu tiesības un pienākumus.

Pirms stāstām par sarunā uzziņāto un to, cik no Stirnas kundzes teiktā vēlāk, pētījot fondu darbību, apstiprinājās, mūsu lasītājiem jāpastāsta dažas Latvijas likumdošanas normas, kas nosaka biedrību, nodibinājumu jeb fondu tiesības un pienākumus.

Biedrību un nodibinājumu (fondu) likums nosaka, ka nodibinājumam jeb fondam nav peļņas gūšanas rakstura. Vēl likums nosaka, ka mērķziedojumi – tāpat ziedojumi, kas paredzēti konkrētam mērķim, ir izmantojami tikai šim mērķim, bet ziedojumi, kam nav konkrētas mērķa norādes, var tikt izmantoti jebkuŗam biedrības vai fonda dibināšanas dokumentos norādītam mērķim. Latvijā biedrības un nodibinājumi var saņemt sabiedriskā labuma organizācijas statusu, un likumā par sabiedriskā labuma organizācijām sacīts, ka „sabiedriskā labuma darbība ir tāda darbība, kas sniedz nozīmīgu labumu sabiedrībai vai kādai tās daļai, it sevišķi, ja tā vērsta uz labdarību, cilvēktiesību un individa tiesību aizsardzību, pilsoniskas sabiedrības attīstību, izglītības, zinātnes, kultūras un veselības veicināšanu un slimību profilaksi, sporta atbalstīšanu, vides aizsardzību, palīdzības sniegšanu katastrofu gadījumos un ārkārtas situācijās, sabiedrības, it īpaši trūcīgo un sociāli mazaizsargāto personu grupu sociālās labklājības celšanu.” Likums arī nosaka, ka tiem uzņēmējiem, kas ziedo sabiedriskā labuma organizācijām, gada beigās ir tiesības uz nodokļu atlaidi 85 procentu apmērā no ziedotās summas. Uz zināmām atlaidēm var pretendēt arī pašas sabiedriskā labuma organizācijas.

Sabiedriskā labuma organizāciju biedrību un fondu darbības gada pārskati ir publiski pieejami Valsts ieņēmumu dienesta (VID) mājaslapā bez maksas, savukārt ar pārējo biedrību un fondu gada pārskatiem var iepazīties *Lursoft* datu bazē, bet šis pakalpojums nav bez maksas.

Uzreiz jāteic, ka mūsu sarunā, kas ieskaņota diktofonā, Stirnas kundze apgalvoja, ka abi fondi ir sabiedriskā labuma organizācijas, bet VID mājaslapā sabiedriskā labuma organizāciju reģistrā bija iekļauts tikai Rīgas Latviešu biedrības un nacionālās kultūras attīstības fonds – tāpat Rīgas Brāļu kapu un Latvijas vēsturiskā mantojuma fondam šāda statusa nav.

Rīgas Latviešu biedrības un nacionālās kultūras attīstības fonda dokumentos rakstīts, ka tā darbības mērķi ir kultūras veicināšana, pilsoniskās sabiedrības attīstība un labdarība. Gada pārskati liecina, ka kopējie ieņēmumi ir bijuši:

2005. gadā – 156 518, 55 lati,

Pikšās pie Ulmaņa pieminekļa. No kreisās: Ivars Feldbergs, Arta Dumpe un Laimonis Šmits

no tiem mērķziedojumi 28 604, 93 lati;

2006. gadā – 5639,22 lati;

2007. gadā – 11 990,00 lati;

2008. gadā – 260 452,28 lati;

2009. gadā – 47 376,97 lati;

2010. gadā – 52 580, 00 lati.

Savukārt par Rīgas Brāļu kapu un Latvijas vēsturiskā mantojuma fonda kopējiem ieņēmumiem šobrīd redakcijai ir pieejami šādi dati:

2004. gadā – 35 811 lati;

2006. gadā – 54 540 lati;

2009. gadā – 17 886 lati;

2010. gadā – 11 487 lati;

2011. gadā – 16 080 lati.

Abu fondu darbības lauks ir ļoti plašs, bet mērķziedojumu skaits neliels, tāpēc saziņoto fondu naudu fondi var izmantot pēc saviem ieskatiem, ja vien naudas izlietošana atbilst fondu mērķiem. Piemēram, saistībā ar pieminekli Ulmanim Turkmēnbašī tika organizēta pārraide televīzijā „Sašķeltā pasaule” - veltījums Latvijas dibinātājiem, un tās laikā tika vākti ziedojumi piemineklim. Šajos gados ir notikuši daudzi dažādi koncerti, lekcijas, sarikojumi, kuŗos ieeja ir bijusi bez maksas, tāpat arī Austrālijas un Kanadas latviešu organizācijas ir vākušas humāno palīdzību Latvijas nabadzīgajiem iedzīvotājiem, ir notikuši izglītotāji sarikojumi skolās. Daudz naudas, pēc Mirdzas Stirnas teiktā, aiziet nodokļos un pasākumos, kas reklamē fondus.

Tomēr mūsu pirmajā sarunā, uzzinot, ka redakciju interesē Brāļu kapu atjaunošana un Ulmaņa pieminekli Turkmēnbašī, Stirnas kundze izvirzīja dažādas pretenzijas arhitektam Laimonim Šmitam un akmeņkalim Ivaram Feldbergam saistībā ar K. Ulmaņa piemiņas muzeju „Pikšās”. Pēc viņas sacītā, fonds

ir samaksājis par vēl nepadarītu darbu: apkārt aplim, kuŗa vidū ir Ulmaņa krūšutēls, esot vajadzējis būt akmeņiem, un vispār daudz ko arhitekts neesot izdarījis. Pēc sarunas Stirnas kundze atsūtīja tā laukuma plānu, kuŗā „Pikšās” uzstādīts Ulmaņa krūšutēls, ar piezīmi, ka tā, lūk, visam patiesībā jāizskatās. Atsūtītajā plānā nekādu akmeņu, par kuŗiem bija runājuši Stirnas kundze, nebija. Vēl vairāk – redakcijas rīcībā ir fotografija, kuŗā akmeņkalis Ivars Feldbergs, tēlniece Arta Dumpe un arhitekts Laimonis Šmits ir nofotografējušies pie Ulmaņa krūšutēla, un fotografijā viss ir tieši tā, kā plānā paredzēts.

Arhitekts Laimonis Šmits, kuŗam jautājām par „Pikšām”, atbildēja, ka, pirmkārt, tā sauktos labiekārtošanas darbus veikusi Valsts aģentūra „K. Ulmaņa piemiņas muzejs „Pikšās””, – zālāji, celiņi, apstādījumi bijuši aģentūras ziņā. Kopējā arhitektoniskajā plānojumā darbu gaitā notikušas dažas pārmaiņas, kuŗas vēlējis muzeja direktors Gunārs Ulmanis, un tās, protams, tikušas saskaņotas. L. Šmits atsūtīja arī vēstuli par „Pikšām” un Ulmaņa pieminekli Turkmēnbašī:

„Pieminekli „Pikšās” ir uzstādīts un atklāts 2010. gada 6. septembrī.

„Pikšās” ir paveikti visi tēlnieka, arhitekta un akmeņkaļa darbi. Ja tā nebūtu, prezidents nevarētu pieminekli atklāt. Zatlērs apmeklēja Ivara (Feldberga) darbnīcu īsi pirms pieminekļa uzstādīšanas „Pikšās”, lai personiski pārliecinātos, ka pieminekli ir pabeigts iecerētajā veidolā un to var uzstādīt un augstākajā līmenī atklāt. Esmu fotografijās fiksējis pieminekļa tapšanas pro-

cesu. Unikāls ir īpaši tēlnieka darbs, jo izveidot portretisku līdzību, atspoguļojot personības raksturu, nebūt nav vienkārši. Veidošana un oriģināla atliešana ģipsi tiek veikta daudzos etapos. Arta Dumpei bija nepieciešama ģipsa atliešanas speciālista līdzdalība.

Par saņemto arhitekta autoratlīdzību K. Ulmaņa pieminekļa izveidē – saskaņā ar noslēgtajiem līgumiem par K. Ulmaņa pieminekļa izveidi uzstādīšanai Turkmēnbašī esmu saņēmis 1000 latus un par pieminekļa izveidi un piemiņas vietas labiekārtojuma projektu „Pikšās” esmu saņēmis 1000 latus. Turkmēnbašī paredzētajam piemineklim ir izstrādāts arhitektoniski kompozicionālais risinājums, K. Ulmaņa tēls un tā pamatne ir izkalti granītā. Nepietiekama finansējuma dēļ nav izkalti divi fona elementi, kuŗu kalšanas

braukt autopacēlājs. Protams, samaksāju arī nodokļus, tāpēc nekas daudz pāri nepalika. Saprati, man ir uzņēmums, tāpat esmu juridiska persona, tāpēc man ir jāmaksā arī pievienotās vērtības nodoklis (PVN), un visu laiku man ir jāpiesūta Stirnas kundzi to ievērot, jo es gribu godīgi samaksāt visus nodokļus. Stirnas kundze savukārt ik pa laikam ir teikusi, ka varbūt varētu pārskaitīt mazāk naudas, ka varbūt to PVN var nemaksāt. Laikam jau tāpēc esmu kļuvis „sliktais” viņas acīs, jo gribu visu darīt atklāti un pēc likuma. Es negribu vairāk naudas sev, bet vēlos tādu samaksu par darbu, lai varētu samaksāt arī nodokļus.”

Starp citu, arī arhitekts Laimonis Šmits stāsta, ka no saņemtās autoratlīdzības maksājīs dažus blakus izdevumus, lai savu darbu varētu veikt, un ka domstarpības ar fondu vadītāju bijušas tieši par to, ka viņš gribējis, lai viss notiek pēc līguma, atklāti un juridiski pareizi. „Samaksa par darbu bija minimāla, jo tas bija tāds patriotisks, sirds darbs, to darot, man nebija nolūka pelnīt.”

Jāpaskaidro, ka Latvijā par darbu var maksāt autoratlīdzību (parasti to maksā radošo profesiju pārstāvjiem, arī žurnālistiem), no kuŗas darba pasūtīnā-

Arhitekts L. Šmits apspriežas ar tā laika LR Valsts prezidentu Valdi Zatlēru

procesā būs nepieciešamas arhitekta konsultācijas, ko esmu gatavs sniegt.”

Jāpiebilst, ka arhitekts Šmits redakcijai atsūtīja arī to līgumu kopijas, kas apstiprina viņa stāstīto un rakstīto.

Savukārt akmeņkalis Feldbergs stāsta, ka faktiski naudu par darbu „Pikšās” ir devusi *Zaļo* un zemnieku savienība (ZZS): „Viņi to pārskaitīja fondam, kuŗam nauda bija jāpārskaita man. Kādēļ ZZS to nedarija „pa tiešo”, neprotu teikt. Summa kopumā bija aptuveni 4000 latu, no kuŗiem es maksāju dažādus nepieciešamos izdevumus, lai darbu vispār varētu veikt – piemēram, no šīs naudas iekārtoju grants ceļu pāri zālājam, lai varētu

tājs samaksā ienākuma nodokli, bet sociālais nodoklis nav jāmaksā. Autoratlīdzības saņēmējam nekādi nodokļi no tās vairs nav jāmaksā, bet sociālo garantiju arī nav nekādu. Ja par padarīto cilvēkam tiek maksāts kā uzņēmējam, tad parasti tiek maksāts, rēķinoties ar to, ka uzņēmējs ir juridiska persona, kuŗai jāsamaksā valstij arī visi nodokļi, un kaut kam jāpaliek pāri arī kā atalgojumam par padarīto darbu.

Kā redzams, Stirnas kundzes sacītais daudzos jautājumos atšķiras no līgumos rakstītā un no citu cilvēku stāstītā, tāpēc redakcija arī turpmāk pētīs fondu darbību un abus minētos projektus.

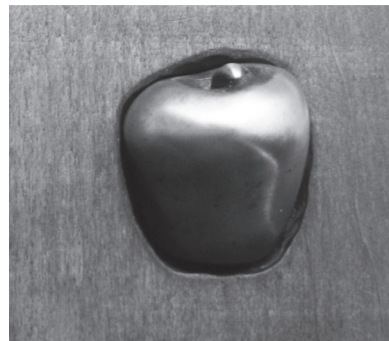
Sallija Benfelde

2011. gada skaistākās grāmatas tituls un balva – „Senčiem un pēctečiem..”

Grāmatas radošā komanda. No kreisās: māksliniece Daiga Brinkmane, tulkotājs Pēteris Bolšaitis, izdevēja, apgāda VESTA-LK vadītāja Ligita Kovtuna. Fotogrāfē grāmatas ilustrāciju autors Imants Urtāns

Jau 18. reizi, kopš 1993. gadā Latvijas Grāmatizdevēju asociācija sāka rīkot grāmatu mākslas konkursu „Zelta Ābele”, atzinību,

„Zelta ābols” apgādam VESTA-LK

diplomas un balvas – zelta ābolu īpaši apdarinātā kārbīnā saņem skaistākā grāmata dzejas, prozas, mākslas, mācību grāmatu grupās. Mūsu redakcijā izdoto Zigrīda fon Fegezaka „Senči un pēcteči” deviņu pieredzējušu speciālistu žūrija atzina par skaistāko starp dokumentālās prozas grāmatām.

Ceremonijā, kas 11. aprīli norisinājās Rīgas Vēstures un kuģniecības muzeja Kolonnu zālē, piedalījās arī LR Valsts prezidents Andris Bērziņš un kultūras ministre Žaneta Jaunzeme-Grende.

Vai aizvadītā gada skaistākā grāmata jau ir jūsu grāmatplauktā?

Z. fon Fegezaka grāmatu „Senči un pēcteči” varat iegādāties Latvijas grāmatirdzniecības vietās, arī Okupācijas muzeja grāmatu galdā.

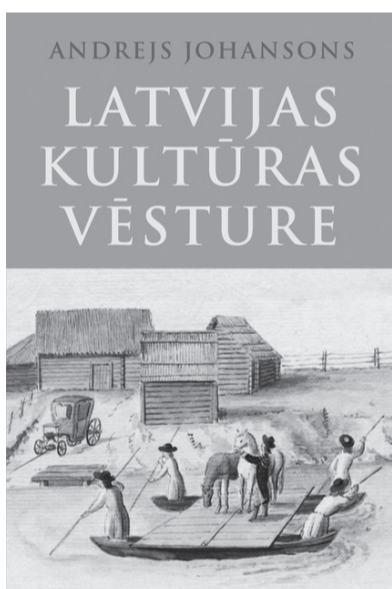
Redakcija mīļuprāt jums šo grezno izdevumu izsūtīs pa pastu. Maksa, ieskaitot pasta izdevumus, uz ASV – USD 56,-, uz Eiropas valstīm – Euro 35,-.

Sazinieties ar redakciju; tālr. - +371 67326761, + 371 29439423, e-pasts: redakcija@laiks.us

P.S. Eduarda Silkalna recenziju par Z. fon Fegezaka grāmatu varat izlasīt mūsu laikraksta Nr.3, kā arī mājaslapas www.laiks.us sadaļā recenzijas.

Ar bisi kancelē

Andrejs Johansons, *Latvijas kultūras vēsture 1710-1800*, apgāds „Jumava”, 640 lpp.

Viņdien Veselības centrā 4, Krišjāņa Barona ielā Rīgā, lasu uz mediķu kabinetu durvīm ikviena speciālitātes nosaukumu. Pie vienām durvīm teikts – flebologs, pie nākamajām – proktologs, turpat blakus pie trešajām – algologs. Tā kā jau mūsu senči sacīja: „Mūžu dzīvo, mūžu mācies”, - un tā kā arī mūsdienu izglītotajiem modes vārds ir mūžizglītība, apzinīgi pierakstu svešādos terminus piezīmju grāmatiņā, lai mājās noskaidrotu to nozīmi. Tomēr ne mana **Latviešu literārās valodas vārdnīca** (1972-1996), nedz **Svešvārdu vārdnīca** (1958) pie gudrības noved. Tikai no radnieka, kam labas attiecības ar *gūgeli* (Google) izdibinu, ka flebologa uzmanība pievērsta asinsvadiem, proktologa – zarnām, bet algologa – sāpēm.

Latvija vispār liekas būt draugos ar -logiem un -loģijām. Kaut palēnām no modes iziet padomju gados ieviestā stomatoloģija un atpakaļ nāk zobārstniecība, skolās līdzšinējās kultūras vēstures

vietā sāk mācīt kultūroloģiju. Kāpēc visi šie loģi un loģijas? Nu, protams, lai izklausītos gudrāk! Nez ko reliģiju un kultūras vēsturnieks Andrejs Johansons (1922-1983) būtu sacījis, ja viņa mūža laikā kāds būtu iedomājies viņu nodēvēt par kultūroloģu? Droši vien būtu pasmīnējis. Johansons bija daudz par gudru un viedu, lai viņam būtu jebkāda vajadzība ar savu gudrību plāties.

Ja cilvēks grib citiem imponēt, viņam reizēm nākas izšķirties, ko viņš vēlas vairāk: lai viņu apbrīnotu par viņa gudrību vai lai viņš patiktu ar savu prasmi būt interesantam. Andrejam Johansonam, kuŗa 1975. gadā Daugavas apgādā trimdā izdoto **Latvijas kultūras vēsturi 1710-1800** tagad pārpublicējis apgāds „Jumava” Rīgā, tāda izšķiršanās nav bijusi vajadzīga. Uz iedzīmtas inteliģences pamatiem viņš gudrību apguvis augstās skolās, bet viņa raksturā ir meklēt un atrast pasaulē dīvainības, kuriozus, neparastus atgadījumus, aplamības, kuŗu izstāstīšana nevar citādi kā ieinteresēt pat lasītājus, kam zinātniskas apceres nav lasāmviela, kādai viņi dotu priekšroku. Gudro Johansons spēj veikli saliedēt ar interesanto. Jaunās grāmatas ievadnieks, Latvijas Mākslas akadēmijas profesors Ojārs Spāriņis pareizi pamanījis, ka Johansonam „rakstības manierē saņūras vēsturnieka un rakstnieka gēns” (13. lpp.) un ka „Radītājs viņu ir dāsni apveltījis ar stāstnieka dāvanām”. (15.)

Krašņākās vietas sējumā tomēr ir tādas, kur autors ļauj runāt laikmetam pašam ar saviem vārdiem, varbūt tikai nedaudz modernizējot un saprotamāku padarot valodu. Garlība Merķeļa atmiņas par pieredzi Rīgas

Bāriņnama skolā jeb „bērnu ellē” ir tā vērtas, ka to citēšana aizņem veselu lappusi (162. – 163.). „Pirmā liela stila grāmatu tirgotāja Baltijā” Johana Frīdriha Hartknocha darba paņēmieni un tipiskā atmosfera 1771. gadā Rīgā atvērtā grāmatu veikalā ir gana interesanti, lai vēl vairāk vietas būtu atvēlēts kāda Augusta Hupeļa rakstīta, Hartknocham veltīta nekrologa atstāstīšanai ar iespraustiem citātiem (101.- 102.). Vecā Stendera uzskati par mūsu valodu un gaŗa strīpa viņa ierosinātu neveiklu jaunvārdu ir pietiekami amizanti, lai arī šo tematu Johansons pastieptu gaŗumā (207. – 208.). Pamatīga rindkopa atvēlēta matēmatikim un mehanikim Ernestam J. Bīnemanim, kas 1785. – 1786. gadā līcis pacelties gaisā augstu virs Jelgavas gaisa baloniem un pat prāvam aerostatam ar gondolu. (233. – 234.) Burvīgas ir rīmētās pamācības, kā zemākās kārtas ļaudīm būt apmierinātiem ar savu lomu dzīvē. Atkal tā paša Stendera vārdi: „Es muižas godu neņemtu Par klusu sētas laimību” - un „Nost, nost ar jūsu gardumu! Es priiss pie savu kāpostu.” (456.)

Bez sava gala ir īsāki, it kā ar vieglu roku pamesti 18. gadsimta neparastu izdarību, dīvainu apstākļu, savādu sagādīšanos izstāstījumi. Piemēram, Lestenes draudzes ilggadējais mācītājs Johans F. Urbāns reizēm kāpis kancelē ar bisi rokā, apgalvodams, ka tad viņam labāk sokoties sprediķot par Dieva sodību. (290.) – „Provincas pilsētās pilnīgi dominēja koka nami bez mūŗa pamata, ar maziem svinā ietvertiem lodziņiem, augstiem sliekšņiem un zemām durvīm. Vairumam ielu nebija bruģa; gājēji, it sevišķi pavasaros un rudenos, laipoja

pa malās nolīkciem dēļiem un akmeņiem, riskēdami iegrimt dubļos līdz viduklim. Pie Aizputes pilsoņu kluba ieejas vēl 19. gadsimta sākumā mēdza vakaros uzturēties žīdi, kas par mērenu atlīdzību piedāvājis aiznest kungus mājās uz muguras. Tādos gadījumos teica, ka kungs pārradies no kluba „ar Aizputes fiakru.” (545.) – Kāds dziedonis Johans K. Kafka miris Rīgas teātra garderobē, tikko uz skatuves nodziedājis āriju „Jau nāve mani skauj” operā *Rochus Pumpernickel*. (494.)

Simpatiska ir Andreja Johansonam mēŗa izjūta: viņš nelauj tīram rakstīšanas priekam dominēt pār zinātnieka atbildības izjūtu, tomēr nelauj arī gudrajam „noest” interesanto. 262. lappusē paamizējis par Vidzemes zemnieku nezinību ticības lietās, viņš nākamās lappuses pirmajā teikumā tūlīt korriģē iespaidu, kāds lasītājam varētu būt radies: „Tomēr ne visās Vidzemes draudzēs 18. gadsimta pirmajā pusē oficiālās luterāņu baznīcas stāvoklis bija tik nožēlojams un zemnieku ignorancē kristiānisma pamatjautājumos tik liela.” Tiklīdz vienā teikumā apcelts mācītājs Urbāns par kāpšanu kancelē ar bisi, tā nākamajā teikumā labvēlīgais autors restaurē Urbāna slavu: „Taču Urbāns, kas palika kurzemnieku piemiņā kā teiksmaina figūra, savus pienākumus veica apzinīgi.”

Der piebilst, ka grāmatas virsrakstā nosauktā **Latvijas kultūras vēsture** tikai maz un nosacīti var tikt uzskatīta par **latviešu kultūras vēsturi**. Tiesa, mums bija savi ticējumi un paraŗas, sava tautas literātūra un tautas māksla, tomēr līdz daudzpusīgas, pilnasiņīgas kultūras izveidei mūsu senčiem nācās pagaidīt līdz nākamajam, t.i., 19. gadsimtenim: pirmā skolas lasāmgrāmata latviešu valodā iznāca tikai 1803. gadā, bet latviešu preses sākums datējams ar 1822. gadu. 18. gad-

simta Latvijas kultūras vēsture tāpēc lielā mēŗā ir baltvācu kultūras vēsture, kuŗā A. Johansons cītīgi meklē punktus saskarei ar latvisko pasauli.

Uzslavējams ir Johansonam sava veida universālisms: lai gan viņa akadēmiskā speciālitāte ir reliģiju vēsture, viņš ne mazāk sekmiņi orientējas visās citās kultūras nozarēs. Gribētos ticēt, ka ne Hausmanim varētu būt iebildumi pret to, ko Johansons raksta par teātri, ne Brancim – ko par mākslu, ne Kursītei – ko par tautas paraŗām.

Sējuma izskaņā lasāms ap 20 lappušu gaŗš pārskats par grāmatas saturu vācu valodā. Skaidrs, ka vācu (un it īpaši baltvācu pēcteču) interese par Latvijas telpu 18. gadsimtā būs daudz lielāka nekā tādu cilvēku interese, kuŗus visticāk varētu uzrunāt ar angļu valodu. Simpatisks, iejutīgs un informatīvs ir A. Johansonam dēŗa Pāvila uzrakstīts sava tēva portretējums. Vienīgi būtu gribējies vēl zināt, kas tēvu noveda līdz viņa „nelaimīgajai nāvei” tikai 61 gada vecumā. Filozofiskas ievirzes eseju uzrakstījis Jānis Krēslīņš.

Apgāds paskaidro, ka „izdevums sagatavots pēc 1975. gadā apgādā „Daugava” izdotās grāmatas, saglabājot autora valodas īpatnības”. Tā kā 1975. gada izdevums jau sen pieejams vienīgi bibliotēkās, jauns izdevums – turklāt uz autora 90 gadu dzimšanas dienu, kas aizritēja 28. janvārī, – bija īsti vietā. Grūti gan ieraudzīt kādas „autora valodas īpatnības”. Nav saglabāta 1975. gada grāmatas endzeliniskā ortografija. **Latvijas kultūras vēsturi 1710-1800** var vienlīdz silti ieteikt kā inteligentam izklaides lasāmvielu „parastajam” lasītājam, tā arī kā vēl tālāku gudrību vācēli īpaši gudrajiem, t.i., flebologiem, proktologiem, algologiem un viņiem līdzīgiem.

Eduards Silkalns

Šoreiz – gan Rīgā, gan Vīnē

Piedegušais rausis

Nez no kurienes latvieši ņēmuši tādas pārtaisīšanas alkas? Piemēram: pārtaisīt vēsturi, pārtaisīt baltu par melnu vai otrādi.

Un visnegantāk no tādas latviskas pārtaisīšanas nācies ciest nevienam citam kā mūsu pašu Blaumanim. Viņa lugās tiekamies ar lielām, vispārcilvēciskām vērtībām, bet darbība risinās konkrētā vidē – Latvijas laukos, aizvadītajā gadu simtenī. Ķepoties pie Blaumaņa lugām, režisoriem šķiet, ka tik sen uzrakstīti darbi mūsdienās nevienam vairs neinteresēs, un parasti sadarbībā ar dramatiķiem mūsu labā mīlā Blaumaņa lugu darbību pārceļ uz mūsdienām un darba nosaukumam pieraksta klāt: „Skatuves variants pēc Rūdolda Blaumaņa motīviem.”

Dažreiz pirmajā vietā paliek lugas pārveidotājs, piemēram, 2004. gadā Nacionālajā teātrī skatījāmies Blaumaņa „Pazudušā dēla” izrādē, bet nosaukumam sekoja piebilde: „I. Ābeles skatuves variants.” Teātri ar šo variantu bija nopūlējies režisors Pēteris Krilovs, bet nekas nebija sanācis, izrādē drīz vien nācās no repertuāra noņemt, jo pavadēns neturējās kopā. Blaumaņa lugas darbība bija pārceļta uz mūsdienām, Roplainis padarīts par uzņēmēju, kam pieder plaša kokzāģētava – gateris, un izveidojās nepārvaramas pretrunas: Blaumaņa laikā Krustiņa parāds – divi tūkstoši rubļu bija liela summa, bet mūsdienu uzņēmējam pāris tūkstošu atgūšana īpašas problēmas nerada. Krustiņš tika pārsaukts par Kristu, bet izrāde – neskanēja.

To pašu var sacīt par nākamo eksperimentu: Māra Zālite pēc Blaumaņa drāmas „Uguni” motīviem bija izveidojusi lugu „Hotel Kristīna”, ko Nacionālajā teātrī iestudēja režisore Baņuta Rubesa. Blaumaņa drāma bija pārvērsta mūziklā, aktieŗi centās un pūlējās, bet izrāde neieskanējās.

Kopš tā laika pagājuši seši gadi, un nu Dailes teātris skatītājiem piedāvā pavisam piedegušu rausi, kam īstenībā vairs nav pat nekāda rauša paskata. To gan sauc tāpat kā Blaumanim – „Trīnes grēki”, tikai, kas no lugas tos motīvus taisījis, minēts netiek, galvenais vaininieks ir lietuviešu izcelsmes režisors Rolands Atkačūns. Var saprast, ka Blaumaņa luga viņam ir sveša, Latvija un tās sadzīve pirms simt gadiem – arī, un režisors, nospriedis, ka viņam ar tādu Blaumanim un tādu lugu nav ko rēķināties, pagriezis to pavisam citā virzienā, lai viss spirinās kājām gaisā, gan jau publika smiesies, taču – nesmejas, jo pilnīgi ir nojaukta lugas uzbūve, loģika un darbības vieta, tēlu attiecības. Blaumaņa komēdijā darbība notiek divās lauku mājās – Mazbēzros un Lielbēzros, bet Dailes teātra izrādē viss sastampāts Rīgas Centrālā tirdzniecības pavalēnā. Pēc skata Mārtiņa Vilkārša darinātajām dekorācijām nav nekādas vainas – izskatās tieši kā Centrālā tirdzniecībā, taču lugas darbība nu nepavisam nesaistās

kopā ar konkrēto telpu, kas pilnīgi nojauc Blaumaņa tēlu attiecības.

Trīne padarīta par tirgus apkopēju ar slotu un atkritumu liekšķeri rokās, bet nekādu plāputašu viņa saskatīt nevar, un Dailes teātra teicamie aktieŗi nepelnīti kļūst par nevaroniem, jo viņu atveidotajiem tēliem izsists loģiskais pamats zem kājām. Pēteris Liepiņš, Lilīta Ozoliņa, Vita Vārpiņa un citi nu šķiet kā izjokoti, kā piesmiesti, jo tēlu attiecībās trūkst loģikas. Raksturīgs piemērs ir Harija Spanovska tēlotāis Ābrams. Blaumanis viņu nosaucis par žīdu, tagad uz skatuves uznāk tāds izdarīgs vīrelis, kas nosaukts par ceļojošo tirgotāju Ābramu, bet viņam ar Blaumaņa radīto tēlu nav ne mazākā sakara. Ābrams pasaka pāris teikumu un pazūd. Cauri. Bet komika, kas saistās ar šo tēlu, ir zudusi, un arī šī tēla ilgā dzīvošana izplēn, jo izrādē Ābrama dēls Joske nepārādās. Ir pazudis pats galvenais – Blaumaņa neveltotais humors.

Ja man vaicātu, par ko šī izrāde

stums, ezeri un diķi aizsaluši. Ko lai te dara gulbji un meža zosis? Kļūst bēdīgi ap sirdi! Nolēmu aizlaist uz drusku siltāku pusi – uz Vīni. Es patiesi milu šo pilsētu, mani iepriecina Vīnes garīgā atmosfāra, brīnišķā arhitektūra un, protams, teātri.

Pirmajā dienā Vīnē mani sagaidīja nepatīkams pārsteigums: arī tur ir aukstums! Lai dotos pastaigā pa pilsētu, zem mēteļa nācās uzvilkt siltāku džemperu. Centrālajā ielā pavasara gaidās izlikti kafejnīcu galdiņi, bet krēsli sakrauti kaudzītē. Kas tik vēsā laikā uz tiem sēdēs? Un tad notika brīnums: nākamajā dienā uzspīdēja saulīte, kļuva manāmi siltāks, pēcpusdienā mētelis nācās atstāt viesnīcā, bet ielās pie galdiņiem izvietotajos krēslos priecīgi sēdēja vīnieši un Vīnes viesi. Arī man uzlabojās garastāvoklis, jo it kā nejausi tika atgādāta latvietība un latvieši. Aizeju uz slavenāko no Vīnes teātriem – uz Burgteātri, pētīju tā 2011./2012. gada sezonas iestu-

kuŗā iejaucas visādi pārpratumi, ko cenšas kļiedēt brīnumdakteris Dulkamara, piedāvādams visistāko mīlas dzērienu, kas īstenībā ir parastais Bordo vīns. Nemorino un Adinas mīlestību cenšas pajaukt arī seržants Belkore, taču viss beidzas laimīgi, jo vīrsroku bez jebkāda mīlas dzēriena ņem jauno cilvēku patiesā mīlestība. Piedevām Nemorino nodzied brīnišķu āriju, pēc kuŗas aplausi zālē negribēja rimties.

Iestudējums patiesām man patika, jo tajā nekas nebija ne pārveidots, ne pieskaņots vai pielāgots citam laikmetam. Visi notikumi risinās nelielā Itālijas ciematā, izrādes dalībnieki tērpušies attiecīga laikmeta kostīmos, un, pats galvenais, – visi tēli uz skatuves ir īsti, dzīvi cilvēki, kuŗu attiecībām viegli noticēt, un arī kuŗa dalībniekus uzveram kā reālus attēlotā ciema ļaudis. Par iestudējuma režisoru minēts Oto Šenks, precīzāk sakot, – iestudējuma pamatā ir Oto Šenka režija, un mēs skatāmies tās atjaunojumā. Un mani saintriģēja kāda detaļa: 1883. gadā Rīgas Latviešu teātri pirmo reizi tika

Nākamajā vakarā devos uz **Vīnes Burgteātri** – Pilsētas teātri. Tas ir plašāks, varenāks, visaugstākā prestiža Vīnes drāmatiskais teātris, bet īpašu prieku rada apziņa, ka mūsu Alvis Hermanis ir tieši šī teātra režisors. Vai Burgteātris ir skatītāju visvairāk iecienītais teātris, man – iebraucējam ir grūti spriest, taču man bija izdevība redzēt patiesām izcilu, izrādē – Tenesija Viljamsa „Ilgu tramvaju”, ko iestudējis Dīters Gizings, – izrādē par cilvēka ilgām un alkām pēc patiesības, pēc mīlestības. Vispilgtāk šis alkas izpaužas Blanšā, kas ierodas pie savas māsas Stellas. Tā ir Blanšas gala stacija, jo no turienes viņu aizved uz nervu kliniku. Burgteātri Tenesija Viljamsa luga iestudēta tradicionāli šī vārda vispozitīvākajā nozīmē. Tā ir smalki veidota psiholoģiska drāma, kur galvenā uzmanība pievērsta cilvēku savstarpējām attiecībām un izrādes centrs ir teicams aktieŗu trijstūris. Pats galvenais un noteicošais šajā izrādē ir – patiesīgums. Ar neatslābstošu interesi varēja izrādē vērot atveidotā personāža attiecības, jo tas arī ir pats galvenais labas izrādes rādītājs.

Zīmīgas bija arī izrādes dekorācijas. Stellas mājvieta – tikpat kā tukša istaba, viens galdiņš, četri krēsli, ledusskapis, dažī plaukti, bet atbraukušajai māsaī Blanšai Stella var piedāvāt tikai saliekamo gultiņu, ko novieto turpat, lielajā istabā. Piedevām māja izskatījās jaušami šķība – sasvērusies uz vienu pusi, tāpat kā visu centrālo tēlu dzīve. Biļetes uz izrādē biju dabūjis tikai otrā balkonā. Tik tālu no skatuves nekad vēl nebiju sēdējis, tāpēc aktieŗu sejas izteiksmi saskatīt nevarēju, taču tēlu psiholoģiskās attiecības uztvēru visai skaidri. Mūsu teātros nereti ir otrādi – skatītājs sēž tuvu skatuvei, bet aktieŗu sacīto lāgā nevar uztvert, jo neskaidra runāšana te nereti ir tāda kā modes lieta. Burgteātri ir citādi: aktieŗi runā vienkārši, taču visu var labi sadzirdēt.

Punktu manai isajai kultūras tūrei pielika **Johana Sebastiana Bacha Jāna pasijas koncertatskaņojums**. Vīnē iedibinājusies tradīcija pirms Lieldienām gavēņa laikā atskaņot pasaulslavenās Bacha pasijas. Divdaļīgās Jāna pasijas pamatā ir Jāna evaņģēlija teksts, un tā beidzas ar Jēzus pēdējiem vārdiem: „Tas ir piepildīts.” Klausoties Bacha pasiju milzīgajā, iespaidīgajā Stefana domā, pārņēma savāda, neparastā sajūta, varēja baudīt mūziku un pārdomāt savu dzīvi, arī vakardienu un rītdienu. Gan Bachs, gan Vine katrā ziņā dod pozitīvu stimulu rītdienai. Un rītdien gaidīja jaunās izrādes Rīgā, vispirms jau „Žurka jeb Simt gramī Žurkas” Nacionālajā teātrī, kas turpina pirms daudziem gadiem iesāktu tradīciju pavasara pusē uz starptautisko teātra dienu skatītājus priecēt ar publicistiskas ievirzes darbu par mūsu reālo dzīvi. Kādreiz šo izrādē centrā bija Žurka Kornēlija, nu viņas izrādē vairs neesot, tik vien palicis kā nosaukums: „Simt gramī Žurkas. Politiskais kabare”. Būs jāiet, jāskatās. Lieldienas beigušās...

Viktors Hausmanis

Skats no izrādes "Simts gramī Žurkas" Latvijas Nacionālajā teātrī

ir, es nespētu atbildēt, jo tā ir – par neko! Varbūt vēl varētu pieņemt mainīto darbības laiku, taču zaudēta ir Blaumaņa komēdijas jēga. Blaumanim tā ir luga par mūsu kādreizējiem laukiem, mūsu cilvēkiem, mūsu dzīvošanu, ko caurauz īsts, neveltots, jauks humors. Tā nav tikai joku vai smiešanās luga, Blaumanis tajā vērsās pret kādu sendienu (un arī mūsdienu) netikumumu – tukšu salmu kulšanu, plāpāšanu, apmelošanu, un aiz Blaumaņa jokiem ir aizslēpts īsts, dabisks, paties saturs. Dailes teātra izrādē no tā nav ne vēsts. Kļuva šķērmi. Izrādes laikā ne reizi neiesmējos. Bet rādīja taču Blaumaņa joku lugu! Nē, nevajadzētu darīt pāri mūsu gaišākajiem cilvēkiem, kuŗu pirmajā rindā redzam Rūdolfu Blaumani. Mūsu patiesās vērtības nevajadzētu kropļot.

Pēc patiesām vērtībām

Pavasaris šogad mums padevies tāds diezgan neparasts. Lieldienas klāt, bet arī sniegs un putenis. Kurzemē uzsnīga deviņus centimetrus bieža sniega kārta, un naktīs gaiss atdziest zem minus grādiem. Žēl putnu, viņi priecīgu sirdi, labu ideālu spārnoti, atskrēja mājās, bet te – auk-

dējumu sarakstu, un tur starp citām izrādēm – Arturs Šniclers „Tālā zeme”. Režija: **Alvis Hermanis**. Jā, jā, lugu iestudējis mūsu Jaunā Rīgas teātra vadītājs Alvis Hermanis – arī Burgteātra štata režisors. Nākamajā vakarā dodos uz Vīnes operu. Skatos aprīļa izrādē sarakstu: 15., 18. un 21. aprīlī Richarda Štrausa opera „Rožu kavalieris”. Solistu sarakstā – **Elīna Garanča**. Žēl, ka tas nenotika manās viesu dienās. Katrā ziņā Elīnas Garančas dzīvē tas ir notikums, jo pēc meitiņas piedzimšanas viņa pirmo reizi atkal kāps uz skatuves. Vīnes operā dzied un ir dziedājusī gan Elīna, gan Egīls Siliņš. Eju gar Vīnes Mūzikas biedrības varenu, stalto namu un atkal pētīju afišu: 22. aprīlī simfoniskās mūzikas koncertā diriģēs **Andris Nelsons**. Lasu tālāk: vijolkoncerts – solo **Baiba Skride**. Ar tik daudziem latviešu māksliniekiem varam tikt vienā pašā mēnesī – aprīlī!

Protams, Vīnes apmeklējums nav domājams bez iegriešanās Valsts operateātrī, un šoreiz man laimējās tur noskatīties jauko, dzīvesprieka pilno Gaetano Doniceti operu „Mīlas dzēriens” – stāsts par jauna itāliešu puīša Nemorino un Adinas mīlestību,

izrādīta austriešu komponista Johana Šenka opera „Sādžu dakteris” (īstenībā luga ar dziedāšanu), un gribas norādīt uz komponista Johana Šenka un režisora Oto Šenka iespējamo radniecību.

Solistu sastāvs Vīnes operā ir mainīgs, un katras operas jauniestudējumā piedalās citi, pieaicināti dziedātāji. Adinas tēlotāja Hena Reisa dziedātājas gaitas sākas Bavārijas Valsts operā, Nemorino lomas atveidotāja Ramona Vargas dzimtene ir Meksika, bet viņš daudzkārt dziedājis Eiropas valstu operateātros. Belkores lomas tēlotājs – korejietis Tae Joong Jangs vokālo izglītību ieguvis Seulā, bet Dulkamaras lomas tēlotājs Ambrodžo Maestri debitējis Vašingtonas operā, pēc tam dziedājis Cīlē, Sanfrancisko, Neapolē, Hamburgā, Berlinē.

Pēc repertuāra saraksta secināms, ka katra opera tiek izrādīta trīs reizes mēnesī, pēc tam to noliek „atvilktnē”. Uz cik ilgu laiku – nezīnu, taču izrādes Vīnes operā katrā ziņā arvien ir augstā līmenī, jo katram iestudējumam solistu ansamblis tiek veidots no dažādu valstu māksliniekiem, arī no Latvijas. Varu piebilst, ka biļetes gan ir krietni dārgas, kā visos lielajos operateātros.

Modernisms ir miris. Lai dzīvo postmodernisms!

Vai jūs zināt, kas ir pati dumjākā Dieva radība? Jūs teiksit: kode, slieka, aita. Nē, visdumjākais radījums ir komponists Latvijā.

Īsi pirms Klusās nedēļas Latvijas komponistu mītnē Baznīcas ielā notika gadskārtējā komponistu pilnsapulce, kurā runāja visi. Galvenais temats bija lamentācija – cik mums klājas grūti, kā mēs (no Kultūras ministrijas puses) esam aizmirsti un neviens nevajadzīgi. Grūtirdība un žēlabas virmoja gaisā kā sadegušas papīra naudas pelni, kuŗu spožais saturs šodien nevienu vairs neuzrunā. Kaut komponistu biedru skaits tuvojās simtam, neviens no mums neuzdrošinājās bilst: laiks ir cits, un sadegušu papīru pelni nesniegs valsts pasūtījuma (un samaksāta!) dāsno un garšīgo baudas mirkli. Nu ko tur var darīt? Nav zāļu pret muļķību. Pasūtījumus izdara tikai kaimiņos igauņi, lietuvieši, somi un zviedri. Kopš Kultūrkapitāla fonds dzīvo bezdarbnieku pabalsta līmenī, neviens pasūtījums nav tieši veikts. Taču daži izveicīgākie pratuši apiet šo bezcerību, slēdzot līgumus ar orķestriem, koriem, atsevišķiem diriģentiem. Un tad no līdzekļiem, kas paredzēti kādam konkrētam koncertam, tiek neliela daļa arī autoram. Pārējiem jāpaliek gribošiem.

8. martā Spiķeŗu koncertzālē (tajā ar briesmīgo akustiku) notika **divu jaunu mūziku „mūzikālā teleportācija” koncerta: sarunas ar instrumentu un sarunas ar sevi. Emocijas mūzikā.** „Noskaņas caur gaismu un videogleznu.” Abi mūziķi (čello un klavieres) bija izvēlējušies klausītāju pārbaudītu repertuāru, taču interpretācija – „iziesana ārpus klasiskās mūzikas rāmjiem”, kā apgalvoja paši mūziķi, bija visai problemātiska, lai neteiktu, nedaudz huliganiska. Pēdējos gados daudzu atskaņotāju mēģinājumi „pietuvināt klausītāju garīgām un dziļu saturu vēstījām lietām” ir novecojusi mode. Video, gaismas, datorefekti bieži nespēj noslēpt mūzikālā vēstījuma nevarību, ko gan nevar teikt par abiem latviešu mūziķiem. Viņiem tīri labi padevās veikt savu mūzikālo uzdevumu, šoreiz otrā plānā atstājot visu filozofēšanu un pārējo anturāžu. Kpumā koncerts deva jaunu atziņu, ka vecs galds un krēsls ir krietni labāki par modernu limētā finierā ražojumu.

2. martā Lielajā ģildē kārtējo reizi uzstājās šveiciešu obojists un komponists **Heincs Holligērs kopā ar Sinfonietta Rīga**. Holligērs Šveices pilsētiņā Langentālē nāca pasaulē 1939. gada 21. maijā ģimenē, kurā mūzika bija lielā godā (vai Viduseiropā ir kāda vieta, kur mūziku nemilētu?). Studējis Bernē pie S. Veresa un Parīzē pie skandalozi slavenā – tajā laikā - Pjēra Bulēza. Šodien izcila diriģenta. Vēlākos gados Holligērs strādā par obojas pedagogu Freiburgas mūzikas augstskolā, koncertē, piedalās ar saviem darbiem dažādos

modernās mūzikas festivālos. Īpaši biežs viesis viņš ir poļu „Varšavas rudens” festivālos, kur arī pirmo reizi viņa spēli dzirdēju 1976. gadā.

Oboja nav instruments, kas spētu aizpildīt veselu koncerta programmu. Taču, ja izmanto visu daudzo šī instrumenta spēles iespēju dažādību: spēli ar iemutni, bez iemutņa, pūšanu atsevišķos instrumenta posmos, intervallu un pat akordu spēli (ko bez pastiprinātājiem nevar dzirdēt), šņākšanu, dūksšanu, idēšanu un vēl simtiem citu paņēmieni, tad pieņēmums par nabadzīgo – nazālo skaņu kā obojas raksturotāju neatbilst patiesībai. Oboja ir krāšņs instruments, ja ar to prot rikoties. Un Holligērs to prot.

Holligēra darbu saraksts ir visai plašs. Taču tajos vienmēr galvenā vieta ir obojai. Šodien skaņdarbus ar pārspīlētiem žesiem vai krišanu no krēsla vairs neņem nopietni. Laiks ir cits un tikumi citi. Šodien *Cardiophonia*

dus Heinca Holligēra uzmanība galvenokārt mērķēta orķestra diriģēšanas virzienā. Pēdējos gados diriģentu pulkam piejaucēts krietns skaits bijušo instrumentālistu. Tas ir pareizi, un tam tā jābūt. Mūziķis, kas izaudzis orķestra vidē, labāk izprātis sirreālo orķestra vidi un orķestrantu domāšanas virāžas. Taču ir arī bīstami kļūt par kopas virtuveni, padevīgi paklausot visām orķestrantu vēlmēm. Vienam otram Latvijā jau savulaik gadījies izkalst un sažūt, stāvot uz diriģenta podiuma.

Holligērs nav no tiem. Viņam ir savs sakāmais, un bieži tas ir pirmā brīdī grūti saprotams. Tā tas bija ar F. Šūberta IV simfoniju do minorā, 1810 (Traģiskā). Traģisms gan vairāk ir paša komponista personiskajās izjūtās, bez bēthoveniskā patosa un vispārinājuma. Taču šai darbā ir kāds trūkums, uz ko norādījuši vairāki diriģenti: te navne-vie-nas-pau-zes...! Diriģents piedevām visas četras daļas no-

Sinfonietta Rīga

histeriskos klimaksus vai viņa *Atembogen* ākstības Heincs Holligērs bija aizstājis ar postmodernu ampelēšanu, kurā ar savu oboju kopā ar orķestri demonstrēja savu spēles paņēmieni katalogu. Šķiet, te visa bija par daudz, zilbju-skaņu sa-spēles, virtuozu pasāžu izvirdumi, dažnedažādu tembrētu skaņu miriadas izšautas gaisā. Kaut kā pietrūka. Kaut kā cilvēciski vienkārša, kas aizķertu dvēseli. Tā vietā ekvilibristika un paštiksme par publikas izbrīnā atvērtajām mutēm. Pēdējos ga-

spēlēja bez pārtraukuma! Riskanti! Toties viņa atskaņotais R. Štrausa „Obojas koncerts 1945” ir viens no komponista pēdējiem opusiem, netipisks mūzikālo izteiksmes līdzekļu taupības ziņā, bet galvenokārt klasisko formu izmantojumā. Četrdaļīgā koncertā noliedzami dominēja ausij tik tikamais *Andantes* moartiskais tematisms, ko ieslēdza pirmās un ceturtais daļas viegli gaistošās skaņu vīzijas. Obojas partiju, protams, spoži un eleganti atskaņoja pats meistars Heincs Holligērs.

Obojists, komponists un diriģents Heincs Holligērs

Nedaudz pievīla koncerts 9. martā Lielajā ģildē, kur Liepājas festivāla „**Starptautiskās pianisma zvaigznes**” 20 gadu (!) jubilejas reizē uzstājās trīs pianisti, kā arī Liepājas simfoniski sava diriģenta Atvara Lakstīgalas vadībā.

Vienpadsmit gadus vecā amerikāņu pianiste Umi Garetā nepavisam ne bērnišķīgi nospēlēja V. A. Mocarta Klavierkoncertu *K 488*, kā arī vētrainu emociju bagāto *Skerco*. Apbrīnojami mūzikāli, precīzi un emocionāli pārliecinoši. Kā pieaudzis pianists!

Franču pianiste Laura Favrakāna L. Bēthovena 3. Klavierkoncertu nospēlēja... Nu jā! Nospēlēja, bet ne vairāk. Viss bija, kā komponists domājis, viss vietā, tikai, ko juta un domāja pati pianiste, to nevarēja līdz pēdējam brīdim izprast. Bet var arī tā. Nospēlēja tieši un precīzi visas Bēthovena notis un liec, lai domā klausītājs. Taču šodien gribu dzirdēt interpreta vēstījumu, kas izteikts ar komponista mūzikālā koncepta palīdzību. Citiem vārdiem – es vēlos dzirdēt, ko jaunu komponists ir iečiucstējis pianistes dvēselē.

Krievu pianists Andrejs Ļachovs spēlēja Čaikovska 2. Klavierkoncertu *Sol-mažorā*, 1880, visai virspusēju opusu, kurā atkārtojās 1. Koncerta paņēmieni, ieceres koncepts un pat mūzikālie tēli. Lai kā pianists pūlētos, nekas prātīgs rezultātā neiznāca. Jēb, kā teiktu mūsu lielais Blaumanis: „Tam dzejas gabalam viela smirdoši veca un romantiska!” Smirdoša varbūt nebija, bet veca nūdien bija. Pianists ar savu krievu pianisma skolu nespēja neko mainīt. Taču varbūt vaina bija pašā pianistā? Krievu skolai nav tradīciju romantiskās mūzikas interpretācijā. Parasti viss tiek spēlēts pārāk uzputoti un pārsaldināti. Un vai Čaikovskim cukura trūktu?...

25. martā Komunistiskā genocīda dienai veltītu koŗa koncertu sniedza **Latvijas Nacionālās operas koris** sava koŗmeistara Aigara Meri vadībā. Protams, Lūcijas Garūtas kantāte „Dievs, Tava zeme deg!” ir īpašs simbols šādām reizēm. Īpaši pēc nesen notikušā agresīvā krievu uznāciena ar referendumu! Kantāte atgriezies

mūsu dzīvē un palīdz bieži apjaust, kas mēs tādi esam un ko vēlamies.

Ērģeļu pavadījums bija pārinstrumentēts pūtēju orķestrim visai veiksmīgi. Tā bija jauna dimensija šim traģiskajam un vienlaikus optimistiskajam darbam – ikonai mūsu kultūrā. To bija paveikusi jaunā, nenoliedzami talantīgā komponiste Anitra Tumševica. Tenors Viesturs Jansons un bass Richards Mačanovskis godam tika galā ar saviem solistu uzdevumiem. Neparastu, pilnīgi hipnotizējošu iespaidu atstāja *Tēva-reize*. Te vairs nav ko piebilst!

Mazāk uzrunāja postmoderniskā koķetēšana ar kultūras zīmēm Džona Tavenera „ekstastiskā” koŗa meditācijā *Svyati* ar Jēzus (?) balss imitāciju elektroniski pastiprinātam čello. Arī Gijas Kančeli mūzika nūdien sāk krist uz nerviem! Cik var atkārtot pats sevi! Un vienmēr vienās un tajās pašās „variācijās” – gaŗš klusums un blauks! – agresīvs belziens pa ausīm. Viens un tas pats. Nu jau pat dažādības pietrūkst.

Taču Garūtas mūzikas pārcilvēcisko spēku šie darbiņi nespēja nodzēst. Komponisti Latvijā tiešām var justies kā tāri un zvirbuļi, jo koncertorganizatori koncertiem paredzēto lieto naudiņu palaiŗ pa visiem pasaules vējiem, lai gan vajadzētu dot iespēju ja ne katrā, tad vismaz ik otrā koncertā atskaņot pa kādam latviešu komponistu skaņdarbam. Lai šādi notikumi būtu nevis saviesīgu biznesvakiņi, bet ikdienas ēdamreižu pamatēdiens. Klausītāji nenāks uz koncertiem? Muļķības, kuŗas nav pārbaudītas. Inertums un tuvredzība gan. Un tāpēc ir labi, ka ir tāda komponistu radošā kopa kā savienība, kuŗa vismaz laiku pa laikam uzdrošinās ko iebilst, saldajam ikdienas ķīselim piebērt piparus! Ja arī zviedri un igauņi mīl savus nacionālos kadrus, atrod līdzekļus mākslām un ne tikai ziņģēm, tad mēs būsīm nevis pingvīni, bet odi un dunduri, kas prot ne vien dūkt, bet arī iekost. Kā savulaik teicis slavenais Blēzs Paskāls: „Cilvēks ir niecīgs tāpēc, ka zina savu likteni, bet viņš ir liels, jo to apzinās.”

Pauls Dambis

Lūdzu atbalstīt!

Foto: www.jegunova.com

Esmu profesionāla mūziķe, un vingrināšanās ir manas ikdienas neatņemama sastāvdaļa. Pēc augstskolu absolvēšanas un vairākām uzvarām starptautiskos konkursos esmu kļuvusi par kvalificētu koncertpianisti (www.jegunova.com). Kaut gan man jau ir izveidojies savs atskaņojuma stils, es katru dienu pacietīgi strādāju ar skaņdarbu interpretāciju.

Pēc aizbraukšanas no Latvijas man radās problēmas ar vingrināšanās iespējām - bija situācijas, kad koncertam bija jāgatavojas vispār bez instrumenta. Parasti vingrinājumiem izmantoju neuzskāņotus instrumentiem vai īrēju vingrināšanās telpas. Laika nekad nepietika, un isti koncentrēties nevarēju.

Taču tagad, kad koncertu piedāvājums aug, esmu nolēmusi iegādāties pati savas klavieres. Man ir svarīgi, lai instruments būtu vienmēr pieejams un lieliskā tehniskā stāvoklī. Esmu tādu instrumentu atradusi – tas ir *Yamaha G2* flīģelis. Taču ar nožēlu jāsaaka, pagaidām pati nevaru to atļauties.

Es būšu ļoti pateicīga par jebkādu finansiālu palīdzību!

Ziedojumam:

Olga Jegunova

bank account No: 43657191

Sortcode: 20-69-17

Barclays Bank

Vai sarakstoties ar Olgu:

olga.jegunova@gmail.com

www.jegunova.com

Aizsaulē devies mūsu nodaļas biedrs

ALFREDS SIMSONS

Dzimis Ventspilī 1926. gada 27. oktobrī,
miris Koventrijā 2012. gada 10. aprīlī

Viņu vienmēr pieminā paturēs
DVF Koventrijas un Mūsmājas saime

Tālu paliek dzīves kņada
Krēslas pilnā zemes lejā,
Tev pār galvu jaunas zvaigznes
Jaunu rīta blāzmu sijā...

(F. Bārda)

No mums šķīries

PĒTERIS BADUNS

Dzimis Andrupenē 1922. gada 17. septembrī,
miris Bilefeldā 2012. gada 12. aprīlī

Mīlestībā piemin
sievu, meitas,
znoti, mazbērni,
radi Vācijā un Latvijā

Nem mūsu mīlestību
Sev tālā ceļā līdz,
Lai tā mūs kopā saista,
Līdz ausīs jaunais rīts...

Anda Paegle

Grāmata

Londonas Latviešu bibliotēkai

Grāmata –
tautas dvēseles sargs
caur verdzības, posta un kaŗu gadiem
gaismas, atmodas un brīvības saucēja.

Grāmata –
smilgu un ziedu pļava
nolieku galvu uz samtaina ciņa
vīgrīzes, madaras, ugunspuķes
ziedus pār mani kaisa
dziļo atelpu dāvina.

Grāmata –
templis kur tverties
kad ceļi sametas mezgļos
kad saule slēpjas aiz ēnām
grāmatā vienmēr būs drošie
un paliekošie
spēka vārdi.

Lasiet tīmeklī!

www.brivalatvija.lv

Vēlaties uzzināt par tautiešiem Lielbritānijā?

Skatiet tīmeklī

www.latviesiem.co.uk

SIA „MADONAS POLIGRAFISTIS”

ir pazīstama kā viena no senākajām tipografijām Vidzemē. Šodien esam kļuvusi par modernu plaša profila tipografiju – drukājam avīzes, veidlapas, brošūras, kalendārus. Pēdējos gados īpašu uzmanību pievēršam grāmatu ražošanai gan cietajos vākos, gan termolīmētām grāmatām mīkstajos vākos. Tipografija nodrošina ar darbu Madonas pilsētas un tās rajona 70 iedzīvotājus. Mūsu galvenā prioritāte ir izpildīt to, kas apsoliā klientam. Esam gandarīti, ka varam sadarboties arī ar laikraksta „Brīvā Latvija” redakciju!

Gaidīsim pasūtījumus arī no Jums!

Mūsu adrese: Saieta laukums 2a, Madona, LV-4801, Tālr. +371 64822742

e-pasts: pasutijumi@madpol.lv

Rīgas klientu birojs: K. Valdemāra iela 106/108, Rīga, LV-1013, Tālr. +371 67315026

e-pasts: madpolriga@madpol.lv

Brīvā Latvija reklāmas cenas Latvijā

Cena - Ls 0,78 par cm²
ierāmējumā
Atlaides par reklāmas
publicēšanas biežumu:

- Atkārtotot vienu un to pašu reklāmu 2 reizes, paredzēta atlaide 10 % apmērā no parastās cenas.
- Atkārtotot vienu un to pašu reklāmu 3 reizes, - 15 % no parastās cenas.
- Atkārtotot vienu un to pašu reklāmu 4 reizes un vairāk, - 20 % no parastās cenas.
- PRIVĀTSLUDINĀJUMIEM: LS 0,39 par 1 cm² ierāmējumā.
- SĒRU SLUDINĀJUMS: LS 28,60

Pasta adrese:

Ausekļa iela 14 - 2

Rīga, LV - 1010

Tālrunis + 371 67326761

Tālrunis +371 67326784

Darba laiks:

Pirmdien – 9-17

Otrdien – 9-17

Piektdien – 9-15

BRĪVĀ LATVIJA

Latvijas reģ. nr. 1144.

Rietumeiropas latviešu laikraksts,
iznāk sestdienās, 48 reizes gadā.

Izdevēji: Brīvās Latvijas izdevēju kopa (BLIK)

Redaktore: Ligita Kovtuna
Brīvā Latvija redakcija – Ausekļa iela 14-2,
Rīga, LV-1010
Tālr (redakcija) +371 67326761, +371 29439423,
Tālrunis: +371 67326784.
e-pasts: redakcija@brivalatvija.lv

Administrācija: Sarmīte Janovskis “Straumēni”, Cattothorpe Manor, Cattothorpe, Leics. LE17 6DF, England. Tālr. 01788823438, fakss 01788822441. Kārto visas sēru un citu sludinājumu maksas; pieņem rietumu abonementus, izņemot Vācijas un Zviedrijas.

Pārstāvniecība Anglijā:
Dz.Purmale, 34 Brook Road, Leicester LE5 2HE.
Tālr. 01162431322, fakss 01162433312.
e-pasts: dzidra.purmale@talktalk.net

Abonementa maksa, sākot ar
2010. gada 1. jūliju:

Lielbritānijā: 6 mēnešiem GBP 60; 12 mēnešiem GBP 110. Samaksu ar čeku, PO vai nauda (ierakstītā sūtījumā) sūtīt laikraksta administrācijai (adrese sk. augšā), uz vārdu Brīvā Latvija. Maksājot Lielbritānijā par Latvijas gada abonementu GBP 40

Zviedrijā: 6 mēneši Kr 650.-; 12 mēneši Kr 1240.-. Naudas pārvedumi: Lettiska Hjalpkommiten, Brīvā Latvija (Wallingatan 34, 5 tr, S-111 24, Stockholm, Plusgiro 11 47 46 - 1). Tālr. un fakss 08 - 214425.

Naudas pārvedumi Vācijā: 12 mēn. - 130 eiro; 6 mēn. - 70 eiro; 3 mēn. - 40 eiro; BL konts Lettische Gemeinschaft, Salzmannstr. 152, 48159 Münster. Postbank Hamburg, BLZ 200 100 20, konts 271 751 204. Adrese abonēšanas jautājumiem: Ivars Vētra, Mittelstr. 3, D-35415 Pohlheim, tālr. +49 6004 2801, e-pasts: ivetra@web.de. Cita informācija Nils Ebdens, Lettische Gemeinschaft in Deutschland e. V., Frankfurter Str. 54, D-35440 Linden, tālr. +49 6403 940933, e-pasts: info@lk-v.de

Citās Eiropas zemēs: 6 mēnešiem 70 eiro; 12 mēnešiem 130 eiro. Naudas pārvedumi ar čeku uz Brīvā Latvija (adrese kā augšā).

ASV un pārējās pasaules valstīs 6 mēnešiem USD 90,-, 12 mēnešiem USD 170,-.

Latvijā: 6 mēnešiem Ls 20, 12 mēnešiem Ls 34.

Latviešu organizāciju un privātie sludinājumi maksā €3 par 10 mm augstu vienslejiģā platumā aizņemtu telpu. Sēru sludinājumi (10,6 cm x 7 cm) €35. Zviedrijā - 500 kr.
Komerālie sludinājumi €6 par 1 slejas cm.

Atlaides atkārtotām reklāmām.

Ar autora vārdu, iniciāļiem vai segvārdu parakstītos rakstos izteiktās domas nav katrā ziņā arī redakcijas domas. Par līdzstrādnieku honorāriem nepieciešama iepriekšēja vienošanās. Par publikācijās minēto faktu precizitāti atbild autors.

BRĪVĀ LATVIJA

Latvian Weekly Newspaper
published by the Latvian Publishers Association,
Ausekļa iela 14-2, Rīga, LV-1010, Latvia.

Iespīests: SIA Madonas Poligrafists

